

Ніва

ТЫДНЁВІК БЕЛАРУСАЎ У ПОЛЬШЧЫ

PL ISSN 0546-1960

NR INDEKSU 366714

Маргарыта Дмітрук 9

<http://niva.iig.pl>
redakcja@niva.iig.pl

№ 52 (2641) Год LI

Беласток, 24 снежня 2006 г.

Цана 2,00 зл. (VAT 0%)

На „белавежскіх” гонях

Падсумаванне года за сяброўскай размовай

На чарговым, завяршаючым 2006 год, творча-справаздачным семінары сабраліся члены Беларускага літаратурнага аб'яднання „Белавежа”. Праўда, „кучка” па ліку не такая „магутная”, ды можа і пахваліцца зробленым, і не збіраецца скласці рук нават у такі цяжкі для культуры час. І што ні дзіўна, нават у вечных наракайлаў ды меланхолікаў на тварах паявіліся шырокія ўсмешкі. Можа і таму, што сярод „старой” групы паявілася наймалодшае пакаленне пераемнікаў? А, пэўна і таму, што апрача новага нумара літаратурна-крытычнага штогодніка „Тэрмапілы” (якая значная назва!), адзінага выдання, на якое БЛА „Белавежа” атрымала падтрымку ад Міністэрства (паліцыі і адміністрацыі) на сталах філалагічнай бібліятэкі Універсітэта ў Беластоку (дзе найчасцей праводзяцца літаратурныя сустрэчы „белавежцаў”) паявіліся новыя кнігі, якія выйшлі ў Бібліятэцы „Белавежы”, дзякуючы намаганням саміх аўтараў і іх мецэнатаў, якіх яны цудам здабылі. І, як ні дзіўна, часта не беларускія эканамічныя магнаты ім накапалі на новае беларускае выданне. Расказаў Віктар Швед (ён жа сёлета пераўзышоў, здаецца, самога сябе ў плённасці і працавітасці) пра свае перыпетыі са здабыццём фінансаў на выдаванне сваіх зборнікаў, калі якраз адзін з багацейшых у Польшчы „нашых” людзей, які дзякуючы таксама падтрымцы і аднаго з „белавежцаў” стаў такім відным гаспадарчым дзеячам у краіне і нават за мяжой, адмовіўся падтрымаць нават сімвалічнай залатоўкай беднага тутэйшага літаратара. А фірма FADBET (што, як з не вельмі „паэтычнай” назвы вынікае, займаецца вельмі „зямнымі”, звычайна бетоннымі справамі) не пашкадавала падтрымкі беларускаму пісьменніку ў развіцці беларушчыны.

— Не скажам, што гэты год, паўтара года да нашага юбілею паўста-

годдзя ад дня „нараджэння” — мы ж узніклі ў 1958 годзе, не быў плённы, — сцвердзіў старшыня БЛА Ян Чыквін. — Сёлета выйшлі зборнікі ў нашай Бібліятэцы, апрача нашага штогодніка: знакамітых апавяданняў Міхася Андрасюка „Белы конь”, два паэтычныя зборнікі Дзмітрыя Шатыловіча. Добра, што

Задаволены Ян Чыквін

нашы аўтары маюць магчымасць дзейнічаць таксама па-за „Белавежай” — выдаюць кнігі, друкуюцца ў часопісах, м.інш. у незалежным мінскім „Дзеяслове”, які яднае найлепшыя літаратурныя сілы. Нашы „Тэрмапілы” таксама выконваюць функцыю яднання найлепшай беларушчыны з усяго свету. Амаль ва ўсіх універсітэтах на філалагічных факультэтах ідзе гаворка пра „Тэрмапілы”. Ёсць спецкурсы на беларускай філалогіі, закончаныя экзаменам, па беларускай літаратуры беларускіх пісьменнікаў у Польшчы. Адных загаловаў нашых „белавежцаў” выйшла больш за дзвесце, а гэта ўжо немалая паліца. „Белавежа” існуе як эстэтычна-культурная і грамадская справа. Мы рады таксама ўбачыць „унукаў” „Белавежы” на нашых сустрэчах і ў друку.

І „старыя”, і „маладыя”, і „сярэдня” беларускія літаратары з Польшчы

шчышчыруюць на родных гонях, выкарыстоўваючы ўсе магчымасці, таксама і сучасныя, тэхнічныя. Юрка Буйнюк, які выступіў ад імя наймалодшага пакалення аб'яднання ў „Белавежы”, прачытаў свае новыя вершы; ягоныя творы можна прачытаць на інтэрнэтным блогу www.Valancin.blog.pl. Віктар Стахвюк, сам прадпрымальнік, больш за трыццаць гадоў рыхтаваў сваю „Сівую зазулю” ды чакаў магчымасці выдання гэтай незвычайнай памятки пра культуру ягонай роднай Трасцяцянкі, яе песню (музычна апрацаваў яе таксама трасцянец Мілюцін Тапалянскі). Віктар Швед (асабліва!) і Міра Лукша прыкляліся сёлета да перакладаў беларускай гродзенскай паэзіі на польскую мову і беластоцкай на беларускую ў кнізе „Гнёзды слоў, словы гнёзд”, а апавяданне Міры Лукшы, як адзінай пісьменніцы не пад маркай „ВУ”, з'явілася ў чэшскай кнізе найлепшай беларускай прозы „Анталогія беларускага апавядання”. Заўсёды сціплы Георгій Валкавыцкі, „бацька” «Белавежы», чамусьці тлумачыўся, што „сёлета нічога не зрабіў”, бо толькі адрэдагаваў зборнік найлепшых „ніўскіх” карэспандэнцый з апошняга паўстагоддзя. Сакрат Яновіч і не мусіў распаўядаць пра сваю плённую працу для беларушчыны як літаратара, публіцыста, выдаўца, арганізатара. Як заўжды, семінар стаў таксама полем дыскусіі пра становішча беларускай культуры, мовы. Галіна Тварановіч распавяла пра сітуацыю беларускай літаратуры ў Беларусі (пабывала яна 22 кастрычніка на з'ездзе „першага” Саюза пісьменнікаў Беларусі — сабралася там каля 400 верных незалежнаму беларускаму слову літаратараў), дзе можна ў матэрыяльным сэнсе пражыць, а дзе балюча адчуваецца ўпадак беларускага духу. Гэтак як і ў нас, калі прападае вёска — матачнік беларушчыны, і буйная абыякавасць да роднага.

Тэкст і фота Міры ЛУКШЫ

Нашых Чыталоў, якія Каляды святкуюць на новым стылі
вешаем са святлам.

Рэдакцыя

Пасланне 2

Віктар САЗОНАЎ

„Беніта Ферэра-Вальднер, еўрасаюзная камісар па знешніх адносінах і палітыцы добрасуседства, абвясціла дакумент, які выкладае тыя перавагі, якія Еўрасаюз мог бы даць Беларусі, калі б Беларусь стала на шлях дэмакратызацыі і павагі правоў чалавека і вяршэнства закона”. Прыкладна так пачаліся ўсе нядаўнія паведамленні наконт палітыкі Еўрасаюза ў дачыненні да Беларусі...

3 новым подыхам 4

Аляксей МАРОЗ

Новаабраны воіт Арлянскай гміны Пётр Сэльвясюк (ад Бельскай кааліцыі), які з 7 снежня 2006 г. працуе на новай пасадзе, ставіць на развіццё інфраструктуры і захаванне беларускай культуры. Хоча зрабіць гмінную ўстанову больш адкрытай на мясцовае грамадства...

Багатае
Новае Корніна 8

(ам-з)

Выйгралі тыя жыхары Новага Корніна, якія ў 1915 годзе не паехалі ў бежанства. Маглі яны спакойна гаспадарыць і наглядаць за пакінутымі забудовамі суседзяў. Немцы, якіх яны апасаліся, паводзілі сябе даволі спакойна і разважна. Пасля вяртання бежанцаў, жыццё ў вялікім і шматлюдным сяле становілася штотраза больш складаным...

Рэпчыцкі аповед 11

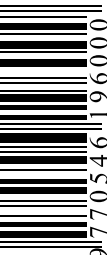
Уладзімір СІДАРУК

Вёска Рэпчычы Кляшчэлеўскай гміны налічвае ўсяго дваццаць чатыры забудовы. Некалькі будынкаў пусте. Жыхароў можна палічыць на пальцах. Зямля тут не найлепшай якасці. Апрача агародаў над рэчкаю Нурэц, астатнія палеткі пасячаныя, жвірком пакрытыя. Гравію тут хоць адбаўляй...

Ужо праз тыдзень!!!

Беларускі каляндар

2007

97705461196000

На нёманскай спадчыне

Вёска Ялова распаложана на востраве, што засеў паміж двух рэчышчаў колішняй вялікай ракі, якая несла воды з тэрыторыі амаль усёй заходняй часткі сённяшняй Беларусі. У час апошняга, паазерскага зледзянення, ледавік спыніўся на паралелі паблізу цяперашняга Гродна і воды ад яго, не могучы прабіцца на поўнач (так як цяпер воды Нёмана), кіраваліся на захад, прамываючы шырокае рэчышча для сённяшняй Бобры. Сама рэчка асталася на тым месцы, на якім пакінуў яе адступаючы ледавік, значыць на поўначы паўночнага адгалінавання шырокай на той час ракі. Калі Нёман паплыў сваёй дарогай, пакінутыя ім рэчышчы пачалі зарастаць і сёння на нізкім месцы, дзе дзесяткі тысяч гадоў таму струміліся воды, расце альшына і бяроза.

Два кіламетры на поўнач ад Ялова, на правым беразе Бобры, ляжыць горад Ліпск, а восем кіламетраў на поўдзень ад вёскі ляжыць — Дуброва. Ялова ўвесь час астаяцца пад уплывам гэтых двух мясцовасцей; цяпер яно ў Ліпскай гміне. І, здаецца, лёс вёскі на працягу яе існавання быў бліжэй звязаны менавіта з Ліпскам. Лічыцца, што вёска Ліпск была заснавана ў 1530 годзе, а пяцьдзсят гадоў пазней кароль Стэфан Баторый надаў гэтай мясцовасці магдэбургскае права. У 1550 годзе была заснавана вёска Дуброва, а ў 1564 — Ялова.

Гарадское права Ліпск атрымаў у ходзе Паўночнай вайны. Кароль Баторый вызначыў яму важную ролю ў змагоўванні вялікай дзяржавы. Праз Ліпск мела праходзіць важная дарога з Кароны ў Вялікае княства, тут меў быць таксама важны рачны порт, які б таксама спрыяў такой камунікацыі. Планіроўка горада была размашыстая, было вызначана 17 вуліц, якія ўтваралі сабою амаль аднолькавыя прамавугольнікі, як у найбольш размашыстых гарадах Новага Свету: Чыкага, Гвадалахары ці Мельбурне. Гараджане атрымалі прывілеі, узамен за якія мелі збудаваць порт і пракласці грэблю праз абшырнае багнішча ад постледавіковай ракі. Наяўнасць горада мела таксама прычыніцца да шчыльнай засялення навакольнай тэрыторыі.

На жаль, гэтых планаў не ўдалося ажыццявіць. Ліпск быў занадта кволай мясцовасцю, каб справіцца з камунікацыйнымі задачамі. Праезджыя абміналі яго, не карысталіся яго гасцінай, не пакідалі тут сродкаў для развіцця мясцовасці. Рака Бобра не задавальняла патрабаванняў суднаходства і пабудова порта не мела тут сэнсу. З вызначаных каралеўскімі чыноўнікамі гарадскіх пляцоў большасць пуставала. Ды і жыхары горада займаліся галоўным чынам земляробствам, а не ствараннем грамадскага цэнтру для навакольнай тэрыторыі. Пракладзеная ў канцы XIX ст. чыгуначная лінія з Гродна ў Аўгустаў абмінала ўжо Ліпск далёкім кругам. Цывілізацыйны наступ на даліну верхняй Бобры не набыў гарадскога характару, тут асталася вёска.

Яшчэ да гэтага заняпад Ліпска зайшоў так далёка, што ў горадзе ў 1875 годзе была ліквідавана ла-

цінская парафія. З сённяшняга пункту гледжання гэта можа здзіўляць, але тады канфесійныя ўмовы выглядалі інакш. Ліпск да ліквідацыі Каралеўства Польскага пасля Студзеньскага паўстання 1863 г. быў у яго межах, але ўжо да паўстання адчувалася тут тэндэнцыя далейшага ходу канфесійных падзей, якая вынікала з ужо прымяняемых уладамі мер, якія ўзбуджвалі тамашні уніяцкі прыход коштам лацінскага. З гэтай прычыны некаторыя ліпскія лацінкі пасля пажару ліпскага касцёла ў 1857 годзе, каб не трапіць пад царкву, выпісаліся з ліпскай лацінскай парафіі ў такія ж навакольныя...

У 1875 годзе Уніяцкая царква ў Прывіслінскім краі, бо так ужо тады называлася тэрыторыя былога Каралеўства Польскага, была далучана да Праваслаўнай. Такім чынам і ліпскія уніяты сталі праваслаўнымі. У 1876-1879 гг. у Ліпску была

Рака Бобра каля Ліпска

ўзведзена новая, мураваная царква. Аднак і яе лёс пайшоў у тым жа напрамку, што і лёс ліпскага порта. 17 красавіка 1905 года быў абвешчаны царскі ўказ аб верацярпімасці, які зняў дзяржаўны ціск на веравызнанне насельніцтва. І зараз жыхары „каралеўскага“ Ліпска сталі масава адракацца ад „царскага“ праваслаўя і, не могучы вярнуцца ў неіснуючую Унію, пераходзіць у каталіцтва. Варта заўважыць, што яшчэ ў час, калі тут існавала каталіцкая парафія, прыналежнасць да яе лічылася больш прэстыжнай, чым да уніяцкай. У мястэчку сталі ўзводзіць новы касцёл, а царква стала пусцець; ужо ў 1908 годзе асталося пры ёй толькі 28 ліпшчан.

Павел Макула з Ялова, народжаны ў 1921 годзе, памятае яшчэ ліпскую царкву, удалося яму пабачыць нават яе інтэр'ер. Столь у ёй была блакітная, на ёй былі зорачкі; вельмі прыгожа ўсярэдзіне выглядала. З драўлянага хору ўжо нешта абсыпалася. А сама царква была мураваная, зверху была крыта бляхай. Людзі гаварылі, што бацюшка Неслухоўскі прадаў царкоўны будынак, бо не было прыхаджан; купіў яго нехта з Ліпска. А цар пабудаваў царкву ў Ліпску таму, што Ліпск вельмі царскай сястры спадабаўся. А раней на яе месцы уніяцкая царква стаяла, каля пляжа. І дзе калісь быў прастол, там сёння бэз расце.

І як у Ліпску прадалі царкву, то праваслаўныя перайшлі ў каталіцтва, напрыклад, у Ракавічах, дзе ўсе раней праваслаўныя былі. Бо калі быў цар, то стаўляў царквы, а калі настаў Пілсудскі, то сталі будаваць касцёлы, дадаў спадар Макула.

Мама спадара Макулы была раней у бежанстве, на Доне. Там столькі харчаваліся рыбай, што пасля яна ўжо не магла рыбы есці. Хата Макулаў згарэла ў 1924 годзе; гаварылі, што пажар зацярушылі, калі на сілі агонь лён сушыць. Новую хату стаўляў майстар Шымчык, недзе ад Валкуша ён быў.

У санацыйны час у Ліпску мала крамаў было, і невялікія яны былі, жыдоўскія, адна з іх была жалезная. Куплялі там сшыткі, падковы, ухналі, саганы. Матэрыялы на локці мералі, метр ціку (drelich) каштаваў чатыры золоты, а дванаццаць золатаў плацілі за метр жыта; кілаграм цукровай пудры каштаваў дзе-

у знівеліраваным доле, футбольнае поле. Ёсць яшчэ *Елянка*, *Гай і Маргі*, а да таго ж балоты: *Гайнянка* і *Жыдоўскае*.

Зямлю коньмі абраблялі. Аралі ў загоны, каб у мокрыя гады пасевы не гнілі. Калі палоска налічвала восем загонаў, то ў час жніва на ёй ставала восем жанчын і ў адзін дзень усё жыта выжыналі. Малацілі збожжа зімою, бо на восені трэба было поле абсяваць. Калі насталі саветы, то некаторым зямлю забралі і далі яе ў карыстанне іншым; новыя гаспадары абсеялі яе, а калі саветаў прагналі, то ўжо ўраджай старыя гаспадары збіралі.

Калі насталі немцы, — успамінае спадар Макула, — адразу забралі шасцярых ці семярых жыхароў Ялова за дрот; спярша нават і малыя дзеці там апынуліся. Спачатку тут пад сцяной, пад адрынаю пастаялі, пасля на адкос пагналі каля Ліпска. А адтуль у Шкеблі, а там — *раус*; распусцілі. Мы вяртаемся пад Ліпск, а тут *гальт*! Зрэвідалі і зноў у адрыну зачынілі. Калі немцы разышліся, дык і мы пайшлі. І зноў *гальт*! І ўжо тады ў Сувалкі загналі. І там, за калючым дротам месяц нас на голай зямлі трымалі, разам з палоннымі салдатамі. Вялікі ўчастак быў абцягнуты дротам, бадай такі, як наша цэлае поле; збожжа касілкаю скасілі і зараз жа пожно калючым дротам абгарадзілі. Трымалі шмат цывільных, у іх ліку быў адзін ксёндз, і стары 75-гадовы Рыдуха з Ліпска, які ўжо ледзь на нагах трымаўся. Калі шоў дождж, то хто мог, той пад салдацкія палаткі хаваўся, а каму там месца не хапіла, то яму вада за каўнер цякла. Кармілі нас абы-як, цэбрамі на фурманках бульбу ў лупінах вазілі або здохлую каніну кідалі. У банкі з-пад кансерваў суп нам лілі і мы так яго нагбом пілі. Пасля неяк нас пусцілі; зразу Аўгустаўскі павет, а пасля Сакольскі. Назад вярталіся пяшком.

Чаму ж немцы пагналі за калючы дрот жыхароў Ліпска і наваколля? Магчыма, што палічылі іх збеглымі савецкімі байцамі. Бо сама рака Бобра магла лічыцца важным абрончым рубяжом з цэнтрам у Асавецкай крэпасці; сама Бобра цячэ амаль паралельна да былой мяжы Усходняй Прусіі...

Бобра, як і іншыя рэкі, уплывала на жыццё навакольнага насельніцтва. Гэта яна была стымулам для закладкі ў Ліпску горада, і гэта яе балоты перашкодзілі далейшаму гэтага горада развіццю. Цяпер большасць басейна Бобры ахоплены нацыянальным паркам, які мае захаваць прыродную спадчыну ад колішняга зледзянення, спадчыну, якую нам пакінуў магутны продак Нёмана. Гэты нацыянальны парк пачынаецца ад наваколя Ліпска. Вёскі Ялова ён не захапіў, але яна вось вольна на яго абмежках і хто ведае, як тое суседства паўплывае на будучыню вёскі. І тое сужыццё Ялова з Бобранскім нацыянальным паркам здаецца нагадваць такія ж праблемы вёсак Гайнаўшчыны з паркам Белавежскім.

Тэкст і фота
Аляксандра ВЯРЫЦКАГА

Падаткі

5 снежня г. г. на сесіі Гміннай рады ў Нараўцы (Гайнаўскі павет) радныя ўстанавілі стаўкі сельскагаспадарчага падатку ў 2007 годзе на тэрыторыі Нараўчанскай гміны. Зацвердзілі таксама стаўкі падатку за нерухомыя маёмасці, м.інш.:

— за 1 квадратны метр выкарыстоўваемай плошчы жылых будынкаў або іх часткі — 0,54 зл.;

— за 1 квадратны метр выкарыстоўваемай плошчы будынкаў або іх часткі, у якіх вядуць гаспадарчую дзейнасць, а таксама за жылыя будынкі або іх частку, занятак дзеля гаспадарчай дзейнасці — 16,52 зл.;

— за 1 квадратны метр выкарыстоўваемай плошчы астатніх будынкаў або іх часткі, выключаных з-пад перахвату ў ходзе пераказвання сельскагаспадарак у дзяржаўнае казначэйства — 3,11 зл.;

— за 1 квадратны метр дачных домікаў — 6,20 зл.;

— за плошчы зямлі занятай пад вадасховішчы — 3,65 зл. за гектар.

Трэба аддаваць

Кроў была, ёсць і пэўна астанецца незаменным лякарствам, выратоўваючым жыццё. Гэта агульнавядома. Гэта разумеюць усе пачэсныя донары.

У канцы лістапада г.г. у Гайнаўскім доме культуры адбылася сустрэча пачэсных донараў з кіраўнікамі Акруговага праўлення Польскага чырвонага крыжа ў Беластоку ды прадстаўнікамі павятовых і гарадскіх улад у Гайнаўцы.

Адзнакі Заслужаны пачэсны донор I ступені атрымалі: Ян Бахмат, Марыюш Нічыпарук, Яраслаў Сампольскі, Кшыштаф Васілейскі, Андрэй Туркот, Тадэвуш Арлоўскі, Аркадзь Урыновіч, Юрый Цыбулін, Роберт Езэрэк і Марыюш Кандрат.

Адзнакі Заслужаны пачэсны донор II ступені ўручылі 24 асобам, а III ступені — 36 асобам з Гайнаўскага павета. Віншваем!

У Нараўцы

Таварыства прыяцеляў Нараўчанскай зямлі запрашае да ўдзелу ў конкурсе, а дакладней яго чацвёртым выданні, пад загалоўкам „Нараўчанская зямля вачыма пакаленняў”. Можна гэта быць апавяданне, рэпартаж, эсэ, хроніка, фотаздымкі большага фармату, нарысаваны або намаляваны мастацкі твор.

Працы прымаюцца да 15 мая 2007 года ў Гмінным асяродку культуры ў Нараўцы, вул. Новая, 3 „А”. За дэталёвай інфармацыяй можна звяртацца ў ГАК у Нараўцы да дырэктар Анны Стульгіс таксама і па тэлефоне 085 685 80 34 у будні дні ад 10 да 18 гадзіны.

Арганізатар прадбачае ўзнагароды і выставу найлепшых прац у Гмінным асяродку культуры ў Нараўцы.

(мох)

Новаабраны вайт Арлянскай гміны Пётр Сэльвясюк (ад Бельскай кааліцыі), які з 7 снежня 2006 г. працуе на новай пасадзе, ставіць на развіццё інфраструктуры і захаванне беларускай культуры. Хоча зрабіць гмінную ўстанову больш адкрытай на мясцовае грамадства.

Са станоўчай кампаніяй

Пётр Сэльвясюк у другім туры выбараў змагаўся за пасаду вайта са Славамірам Сахарэвічам і перамог

Пётр Сэльвясюк

з падтрымкай выбаршчыкаў большай на амаль 10% за канкурэнта.

— Мая перадвыбарчая кампанія мела станоўчы характар і я не крытыкаваў іншых кандыдатаў на вайта. Гаварыў пра патрэбу змены спосабу кіравання гмінай і звяртаў увагу на шанцы развіцця рэгіёна, якія ўзнікаюць перад намі, — кажа вайт Сэльвясюк.

Кандыдат на вайта ад Бельскай кааліцыі сустрэўся з жыхарамі Арлянскай гміны ва ўсіх большых вёсках.

— Спатканні з выбаршчыкамі ладзіў я вечарамі або па нядзелях. Знаёміў я людзей са сваёй праграмай і звяртаў увагу на патрабаванні жыхароў. Па вёсках людзі найчасцей хацелі мадэрнізаваць дарогі ў наваколлі іх сёл і звярталі ўвагу на патрэбу рамонтаў святліц. Жыхары Орлі патрабавалі будаваць каналізацыю і таксама хочучь, каб мадэрнізаваць дарогі, — гаворыць Пётр Сэльвясюк. Разам з ім на спатканні прыходзілі кандыдаты на гмінных і павятовых радных. Разам з кандыдатам на вайта з'ездзіў гміну Міраслаў Бало (у апошняй кадэнцыі быў павятовым радным таксама ад Бельскай кааліцыі), які атрымаў пад 800 галасоў ад выбаршчыкаў і ізноў стаў павятовым радным.

— Спатыкаючыся з людзьмі, хацеў я разлічыцца з перадвыбарчых абяцанняў, якія даў я чатыры гады таму, — заяўляе Міраслаў Бало, які нядаўна быў выбраны членам управы Павятовай рады. — Інфармаваў я таксама людзей пра планаваныя ў бліжэйшы час інвестыцыі ў Бельскім павеце, а ў гэтым ліку ў Арлянскай гміне. Галоўны націск па-за Бельскам будзе ставіцца на рамонт і асфальтаванне павятовых дарог. Цяпер канчаецца пракладка тратуараў на вуліцы Бельскай у Орлі. У плане мадэрнізацыі і асфальтаванне дарогі Спічкі — Орля, а раней прадбачаецца рамонт адрэзка дарогі Орля — Крыватычы і дарогі з Пашкоўшчыны да шашы з Бельска ў Полаўцы (праз Кляшчэлі).

Міраслаў Бало інфармуе таксама пра планаваныя інвестыцыі, якія тычацца Добраахвотнай пажарнай аховы.

— Будзе рамантавацца дах пажарнага дэпо ў Орлі і святліца ў ім, якая стане даступнай арлянскай грамадскасці, — дадае спадар Бало.

З НОВЫМ ПОДЫХАМ

Ад сумнай падзеі

— Распачалі мы працу пасля сумнай падзеі. Памёр адзін з гмінных радных Бельскай кааліцыі Юрый Бурыла, які быў выбраны з вёсак Градалі і Кошкі. Хутчэй за ўсё ў лютым адбудуцца новыя выбары раднага ў гэтай акрузе, а да гэтага

ў цэнтральнай мясцовасці гміны. У Шчытах няма агульнага ціску на каналізацыю, бо людзі ведаюць, што рэалізацыя такой дарагой інвестыцыі яшчэ адтэрмінуецца.

Новы вайт звяртае ўвагу на патрэбу інвеставання ў развіццё культуры.

Фота АЛЯКСЕЯ МАРОЗА

Міраслаў Бало

часу будзем працаваць у абмежаванай на адну асобу Радзе, — заяўляе ў пачатку размовы Пётр Сэльвясюк. У Гмінную раду з 15 дэпутатаў Бельская кааліцыя ўвяла ажно 9 радных і таму будзе надалей састаўляць пераважную (8 чалавек) большасць, патрэбную для паспяховага кіравання гмінай.

З першага дня працы вайту трэба было заняцца недахопамі нядаўна закончанай інвестыцыі.

— Нядаўна закончылася будова водаправода з Орлі ў Мора, праз Крыватычы. Калі не паправім гэтай інвестыцыі, дык летам да жыхароў гэтых сёл можа не даходзіць вада. Ужо цяпер ціск вады ў трубах нізкі, а пры легнім яшчэ большым запатрабаванні на яе яшчэ паменшае, — гаворыць Пётр Сэльвясюк. — Не трэба быць інжынерам, каб дадумацца, што трубы дрэнна пакладзены. Іх дыяметр побач Орлі (адкуль бярэцца вада) меншы ад дыяметра побач вёсак, куды пастаўляецца вада. Мора распаложанае вышэй за Орлю і таму спецыялісты будуць мусілі вырашыць, ці будаваць перапампоўню, ці нанава пракладаць водаправод.

Трэба таксама хутка вырашыць справу рамонту сінагогі, у якой працьяе дах.

— Жыдоўская гміна (з-па-за Орлі) не хоча пераняць толькі сінагогу, але патрабуе перадаць таксама ўчастак вакол яе. Аднак на ім стаяць іншыя будынкі, у якіх жывуць людзі і таму гэтая прапанова немагчымая для рэалізацыі. Давядзецца весці перагаворы з жыдоўскай гмінай, — тлумачыць вайт.

Планы на будучыню

У час сесіі радныя Арлянскай гміны займаліся справамі, якія папярэджваюць канчатковую работу над стварэннем бюджэту гміны.

— Я буду прапанаваць радным закончыць распачатыя інвестыцыі. Трэба надалей будаваць каналізацыю ў Орлі і працягваць мадэрнізацыю дарог. Хацеў бы я завяршыць замену аконнай сталяркі ў Комплексе школ у Орлі.

Трэба ў 2007 годзе распачаць рамонт і асфальтаванне новых дарог, — кажа вайт Пётр Сэльвясюк.

Мае суразмоўцы з Орлі і Шчытоў згодны з вайтам, што ў першую чаргу трэба паставіць на мадэрнізацыю дарог і будову каналізацыі

Трэба намагацца, каб захаваць нашу беларускую культуру. Будзе дафінасананне з гміннага бюджэту і іншых крыніц да дзейнасці мясцовых фальклорных калектываў.

Прадбачаем у 2007 годзе падаць заяву на дафінасананне новых убораў калектывам і інструментаў. Аднак спачатку трэба пагаварыць з усімі калектывамі і даведацца, што ім неабходнае, — гаворыць вайт Сэльвясюк.

Новаабраны вайт хоча таксама падтрымліваць навучанне беларускай мовы ў мясцовай школе.

— Трэба ісці ў напрамку развіцця навучання беларускай мовы ў школе, калі, зразумела, будуць ахвотныя. З боку Гміннай управы будзе дапамога для ўсіх дзетак, якія хочучь знаёміцца з беларускай мовай і культурай. Будзе таксама падтрымка для разнародных беларускамоўных конкурсаў, — заяўляе Пётр Сэльвясюк.

Вайт не прадбачае рэвалюцыйных змен у працы Гміннай управы, але не выключает персанальных змен у будучыні.

— На пачатак усе работнікі гміннай управы атрымалі мой давер. Аднак уводжу я перыядычную ацэнку работнікаў, у час якой буду звяртаць увагу на мерытарычную падрыхтоўку да работы і буду ацэньваць выкананне задач назначаных для рэалізацыі, — кажа Пётр Сэльвясюк.

Вайт хоча больш уважліва прыглянуцца працы Гміннай управы і рэарганізаваць яе работу.

— Гмінная ўправа мусіць быць адкрытай на грамадства. Усе наведвальнікі павінны сустрэцца з прыхільнасцю чыноўнікаў. Будзе вызначаны час майго прыёму наведвальнікаў (па чацвяргах), але калі я не буду заняты, можна будзе да мяне заходзіць таксама і ў іншыя дні, — гаворыць Пётр Сэльвясюк.

Шанс для сельскагаспадарчай гміны вайт бачыць у развіцці агратурызму. Прапануе ён ісці ў напрамку льготы для прадпрыемстваў у гміне, але для гэтага патрэбная яшчэ згода Рады гміны. На развітанне вайт, карыстаючыся нагодай, дзякуе ўсім выбаршчыкам, якія прагаласавалі за яго і запрашае прыхільнікаў іншых кандыдатаў на вайта да супрацоўніцтва.

Аляксей МАРОЗ

— 9 —

Спачатку цяжка было паверыць, што мы ў сталіцы. Аўтобус спыніўся на перыферыях Кішынёва, якія хутчэй чым еўрапейскую метраполію нагадвалі Гайнаўку. Па шклянным вакзале замест пасажыраў бадзьяліся бяздомныя сабакі. У акенцы нас ветліва прывіталі цёткі, адна з іх была падобная на маю сваячку з Барысаўкі.

— А вы адкуль самі будзеце? — спытала „сваячка”.

Вестка пра Падляшша, якое тут зблыталі са Славакіяй, зрабіла ашаламляльнае ўражанне:

— Ах, бедненькія! — зліталася над намі цётка. — З такога далёкага краю да нас прыехалі!

Сяброўка „сваячка” пачаставала нас піражкам з сырам, што стаялі на іх службовым століку.

Сучасную Малдавію, так сказаць, ведаю па праваслаўнай лініі. Год у год адтуль прыязджаюць да нас малдаўскія хоры на Фэстываль царкоўнай музыкі, пераважна студэнты. Яны распавялі пра старажытныя малдаўскія манастыры, — *i ȳcē!* — хапіла мне рэкламы. Непатрэбна мы хваліліся з-за нястачы даведнікаў ды няведання румынскай мовы.

— Не перажывайце! — супаіколі нас кабеты. — У нас, па-руску *разгаварываюць*. — Фактычна, між сабой яны таксама гаманілі па-руску. Ля мілага акенца, нам, на хаду, складалі план вандроўкі. „Сваячка” папрасіла мой сшытак і запісала ў ім найбольш вядомыя манастыры і месцы, якія нам трэба абавязкова наведаць: „О, гэта клас! — паўтарала пры кожным, — гэта мусова пабачыць!” Наколькі з яе прапановамі не пагаджалася яе сяброўка, між імі ўспыхнула спрэчка. Мы, вядома, пакарысталіся заклотам і далі ходу...

Але і тут, на двары, нам хацелі дапамагчы:

— А чаму вас ніхто не сустракае? — пацікавіўся праваднік аўтобуса, які ўжо выгрузіў свае кавуны на бязлюдную аўтобусную платформу і кагосьці выглядаў. Мы папрасілі яго дапамагчы нам абмяняць валюту. Праваднік азірнуўся па баках, дастаў з кішэні тоўсгую кіпу банкнотаў і адлічыў нам патрэбную суму. Мы, вядома, савалі яму свае долары, але той нядбайна махнуў рукою і залётна шапнуў на вушка: „З Богам, дзяўчаткі!”

* * *

У цэнтр Кішынёва мы дабраліся на маршрутцы. Ад пабачанага аж заняло мову. Гэта быў аграмадны базар, раскінуты па двух баках вуліцы. Пасярэдзіне стаялі тры адслужаныя таксоўкі. У пэўны момант вуліцу перабег пацук. Гасцініца для замежнікаў, як адразу пайнфармаваў нас таксіст (які быў падобны на майго знаёмага з Чыжоў), была ў рамонце. Мабыць, мы і не паверылі б у такое, калі б ведалі, што ў Кішынёве семсот тысяч жыхароў. Але той цэнтр вечарам быў як Гайнаўка.

Паколькі мы шукалі таннага і бяспечнага начлегу, дзядзька паабяцаў уладкаваць нас у такое месца *каб і волас з галавы не ўпаў!* За паслугу патрабаваў тры долары. Што тут казаць — у нас было цудоўнае пшасце. Мы спыніліся ў студэнцкім інтэрнаце з мілай і тактоўнай абслугой. У пакойчыку чакалі нас чыстая пасцель, тэлевізар і ружова-фіялетаваыя занавескі. Праўда, хоць у краме не было гарачай вады і час ад часу адключалі святло — мы не капрызнічалі. За начлег мы

Мая Трансмагдавія

Панарама Кішынёва

заплацілі па чатыры долары. Каб дабрацца пяхком у цэнтр горада, трэба было толькі сорок хвілін. Па дарозе мы ласаваліся абрыкосамі, якія крадком зрывалі з дрэў у прыкатэджных агародчыках.

Прыбіральшчыца ў інтэрнаце ведала ўсё пра Белавежскую пушчу і зуброў.

* * *

Кішынёў існуе з XIV стагоддзя, але найбольш спадабаўся нам базар. На ім гандлявалі ўсім на свеце: усякімі відамі вінаграду, кітайскім шмоццем, жоўтымі і чырвонымі памідорамі, турэцкімі дыванамі, соленай і жывой рыбай, сонечнымі акулярамі маркі *Dior*, сланечнікавым алеем у пластмасавых бутэльках з-пад кока-колы, майткамі і бюстгальтарамі кітайскай вытворчасці, вэнджанымі сліўкамі, вакол якіх бзыкаў рой восаў, шлюбнымі сукенкамі і касцюмамі, зялёнымі кавунамі і дынямі, усялякай мэбляй ды фіранкамі, фаршыраваным перцам ды лакаванымі туфлямі, бочкамі чырвонага і белага хатняга вінца...

У паветры мяшаўся арагат свежай агародніны, садавіны і алею, трашчала-гопала румынская або руская папса, гучаў смех і бадзёрыя гандлёвыя заклікі, вяліся дзелавыя бяседы.

Недзе ў куточку выседжвалі старыя манашкі з пакутнымі тварамі ды сцішана напявалі рэлігійныя песні або размашыста жагналіся. Хоць двойчы ўляпіў дождж з маланкамі, праца ішла поўным ходам...

У Кішынёве, так сказаць, усё ёсць. Непадалёк базару знаходзіцца вуліца з моднымі марачнымі магазінамі, элігантнымі рэстаранамі, вышэйшымі школамі, амбасадамі.

Пераважае архітэктура савецкага часу. Па гэтым „райскім” перыядзе ліюць кракадзілавыя слёзы старэйшыя жыхары сталіцы. Малдаване брутальна саветызаваныя ды абруселія.

У цэнтры Кішынёва

Калі мы прасілі прабачэння за тое, што не ведаем румынскай мовы, яны здзіўляліся:

— Молдавский это не румынский, — казалі.

„Малдаўскую мову” прыдумаў Сталін, карацей, румынскую сталі пісаць кірыліцай, ад якой адышлі пасля 1992 года (а вярнулі ў Прыднястроўі).

Нас чамусьці звабіў базар, які напамінаў жывую, адкрытую на чалавека душу рэспублікі. Нешта паланіла ў гэтым каляровым мурашніку, які здаваўся цікавейшым за ўсякія сучасныя галерэі. Час ад часу мы вярталіся ў адно месца, каб у сакрэце назіраць за маладзенькім армяшкам ля залатой гурбы дынек. Уразіў яго гандлёвы талент. Хлапчук, каб прадаць як найбольш дынь, спецыяльна ўпускаў іх з рук, а пасля тэмпераментна абвінавачваў пакупнікоў у іх пашкодванні. Тыя адчувалі сябе вінаватымі і куплялі дадатковую штуку.

Тут мы таксама пасмакавалі адборнага кагору, які прадавалі ў пластмасавых кубачках проста з бочак. Такая доза каштавала ўсяго 50 польскіх грошаў. За хвальбу, якой мы, вядома, не шкадавалі вытворцам, нам прапанавалі чарговыя кубачкі. У Малдавіі мусова выпіць да дна. Такі этыкет. Іпакш, як кажа народная прыказка, пацерпіць фундатар. Карацей, ён пралье столькі дадатковых слёз, колькі пакінеце ў сваім кубку недапітага віна.

Малдаўская садавіна і гародніна маюць райскі смак. Яе прадаюць амаль дарма, вядома, улічыўшы еўрапейскія цэны.

Мы не мелі нават нагоды растраціць „заробленых” у Прыднястоўі грошай. Сапраўды, калі чалавеку ўдасца выкруціцца ад хабару, ён цешыцца як дурны, быццам бы зарабіў дадатковыя грошы!

(працяг будзе)

Ева СЦЕПАНЮК

Іншая Белавежа

Пэўне нават жыхары Белавежы не ведаюць, што далёка ад іх цудоўнай мясцовасці, за лясамі, за гарамі і за... акіянам раскінулася сярод лясоў месца, якое таксама называецца Белавежай. Амерыканская Белавежа гэта станіца польскіх гарцэраў з атрада „Крэсы” ў Дэтройце ў штаце Мічыган.

Атрад паўстаў паўвека таму. Група прыхільнікаў скаўтынгу купіла тады абшырную тэрыторыю над рэчкай ля возера Гурон, каля ста міль ад Дэтройта і назвала яго так, каб напамінала родную старонку. Расце там многа дрэў, сярод якіх трапляюцца абшырныя паля-

ны, узвышаецца таксама некалькі пагоркаў. Пабудавалі там мураваную станіцу, у якой ладзяцца лагеры для зухаў. Побач для старэйшых гарцэраў знаходзіцца палатачнае поле і месца для вогнішчаў. Над лагерам узвышаецца ўзгор’е, на якім стаіць высозны драўляны крыж. На гэтай тэрыторыі знаходзіцца таксама лясная капліца, паколькі амерыканскія гарцэры не ўяўляюць сабе адпаведнага выхавання дзяцей і моладзі без кантакту з Богам і рэлігіяй. Для іх гэта неабходны элемент фармавання здаровых характараў.

Амерыканская Белавежа на раз можа прыняць некалькі дзесяткаў гарцэраў і зухаў на некаадукцыйных мерапрыемствах (лагеры ладзяцца асобна для хлопцаў і асобна для дзяўчынак). Праграма лагераў падобная да іншых на падобнага тыпу мерапрыемствах: гульні і забавы, практыкаванні на мясцовасці, элементы муштры, гутаркі, конкурсы, спевы...

А можа гарцэры з нашай Белавежы хацелі б наладзіць кантакт з амерыканскімі равеснікамі? Магу аказаць дапамогу. **М. Ц.**

Мінулае Варанян

Вараняны знаходзіцца на шляху з Саколкі ў Дуброву-Беластоцкую, непадалёк рачулікі Сакалянкі. Вёска ўзяла свой пачатак у другой палове XVI стагоддзя. Якраз тады праводзілася ўпарадкаванне гаспадаркі ва ўладаннях вялікага князя літоўскага і караля польскага Жыгімонта Аўгуста. Вёска тады называлася Воранава і належала да двара ў Паганіцы. У двары жыву падляснічы. Ён кантраляваў працу асочнікаў прыналежных да Кузніцкай пушчы.

У 1617 годзе заснавалася парафія ў Сакалянах і ўжо тады Воранава ўпамінаецца як адна з вёсак, што ўваходзілі ў яе склад. Не забылася і карчма ў Сакалянах і валасны суд. Пасля прысуду ў валасным судзе заходзілі ў карчму сяляне „на згоду” і „гадзіліся” пры квартах.

Вараняне хадзілі з броднямі лавіць рыбу ў рэчцы Сакалянцы. Натуневічы мелі вятрак і малолі муку разовую і сітную. Фашысцкія войскі, адступаючы ў 1944 годзе, спалілі яго. **(мох)**

Ганна Кандрацюк (zorka@niva.iig.pl)

Зорка

ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ І МОЛАДЗІ

Гражынка і Грак

— 54 —

— Добры спосаб — аб усім забыцца!
— бабуля сядзела на ўслончыку ў кухні і матала галавою.

— У бабулі сум! — спахапіўся Грак.
— Былі сумы ў Гражынкі, надта вялікія сумы ў яе таты, а ў бабулі і мамы ніколі сумаў не было. Мабыць, і не магло быць. Бабуля і мама павінны самі пазмагацца са сваімі сумами, каб ніхто не бачыў і не чуў. Дык што зробіш, калі такі хтосьці як Грак, чужыя сумы адчувае кожным сваім пёркам? А што рабіць, калі хтосьці такі моцны, як ваша бабуля, расумуеца?

— Бабу-бабуленька! — Грак пачаў так, як Гражынка, калі вельмі трэба да бабулі прытуліцца. — Каб мы ўсе таго навучыліся, што вы ўжо забылі! Не сумуйце, я вас суцяшаць ды пацяшаць буду! Станіце вам, бабуля, грака-гапака!

І Грак кінуўся ў танцы па кухонным сталле. І скакаў, і качаўся, і вадзіў колы крылом, і распускаў пёркі па баках, і чапурый на чубе...

А бабуля далей матае галавой ды ўздыхае, а нават і абхапіла лоб далянямі.

— Ой, бабу-бабуленька, можа, у вас галоўка баліць? Адчыніце шафку з лякарствамі, папытайцеся ў пані Гвазьдзіковай... — Грак не адставаў. Бабуля ўрэшце квола ўсміхнулася.

— Ой, сыночак! Дажыві ты майго ўзросту, інакш паскачаш! Мы, старыя, вельмі ж усім пераймаемся — і дзецьмі сваімі, і ўнучкамі, і ўсім светам! Надумаешся-надумаешся, і галава аж трашчыць. Здаецца, чэрап табе лопне папалам!

— Абвяжыце галаву хусткай! — злякаўся Грак. — І я таксама пераймаюся. Хоць у мяне і дзяцей, і ўнучкаў родных няма. А наглядзішся ў тэлевізар — колькі чаго ў свеце тварыцца! Ой, у галаве мне таксама лопае! Бабуля, ратунку! Уміраю ад болю!

Сапраўды, Граку здалася, што па ягонай галаве заламатаў малаток. Уявіў сабе, як ягоная прыгожая галоўка разлупліваецца быццам грэцкі арэх, а з галавы высыпаюцца чорныя думкі.

— Грачку-сыночку! — бабулі і не трэба было гаварыць пра тое, што робіцца ў Гракавай галаве. — Зараз павяжу тваю галаву, каб твае думкі не разбегліся! Які ты спачувальны, які ты добры хлопчык! Давай, пап'ем цёплай мелісы, палечымся, паляжым крышку... Прыйдучь нашы дахаты, а па нашых сумах і следу не будзе. Ці-і-і-ха!

Павязала бабуля сабе на галаве хустачку-касінку, а Граку на галаву наматала кавалачак бінта. Палеглі разам на канапу, а Мікітка прылёг паміж імі і стаў мармытаць супакальную баймурмуркалыханку.

Міра ЛУКША

„Сейненскія хронікі” ў Беластоку

Фота Ганны Кандрацюк

— Багацце — гэта гісторыя тваёй сям'і, гэта аповеды пра тваю мясцовасць, гэта песні, якія спяваюць за тваім сталом, — такімі словамі падвела выступленне моладзі з Сейнаў яго апякунка Бажэна Шрэдар.

2 снежня г.г. у беластоцкую

Сярод іх сустрэнем палякаў, літоўцаў, яўрэяў, старавераў, цыганоў... Іх малыя радасці і беды пераплятаюцца з песнямі, малітвамі ды абрадамі. Вядома, на мове арыгіналаў, у выніку чаго маем каларытнае рознагалоссе, прысмак шматкультурнасці. Тут кож-

сяткі ўспамінаў ад месцачкоўцаў, сярод іх ёсць прыватныя, сямейныя матывы.

— Ды і іграеце як сапраўдныя прафесіяналы-акцёры, — пахваліла выступоўцаў Аліна Ваўранюк, якая запрасіла „Хронікі” ў Беласток.

Фота Ганны Кандрацюк

Фота Ганны Кандрацюк

„чацвёрку” завіталі госці з Сейненскага асяродка мастацтва і культур. Прыехалі яны з аўтарскай пастаноўкай „Сейненскія хронікі”. П'еса апавядае пра жыццё даваенных Сейнаў. У спектакль уключаны сапраўдныя аповеды пра мястэчка і іх жыхароў.

ны, хоць іншы — свой! Талерантнасць — гэта норма, якая высыпае з досведу і зразумення іншых. Сцэнічнае афармленне — макет старых Сейнаў — асаблівы ўрок краязнаўства. Мясцэчка „адбудавалі” самі маладыя. Раней, вядома, яны распыталі і запісалі дзе-

Наша, маладая і дарослая, публіка (прышло многа бацькоў) была ў захапленні. Не дзіва, тэатр з Сейнаў мае ўжо агульнапольскую вядомасць, а як сказала нам іх апякунка, Бажэна Шрэдар, наступны спектакль пакажуць у... Нью-Йорку!

ЗОРКА

Фота Ганны Кандрацюк

ТВОРЧАСЦЬ ГІМНАЗІСТАЎ

Муха ціп-топ!

—10—

— Не ведаю з чаго пачаць. Сёння ў мяне быў фэйны дзень. Я ніколі яшчэ не мела такога вялікага поспеху ў каханні. Доўгі час я ўвогуле не думала пра каханне, бо ведала, што яно ніколі мяне не сустрэне. Я была ўпэўнена, што ніколі не спадабаюся фэйнаму хлопцу. Ну, хіба што такому Тамашу з другога „ц” класа, самаму нудотнаму хлопцу ў школе. Але апошнім часам я пазнаёмілася з Петрусём з II „а”. Міколка нагаварыў яму дурнот, між іншым, што я „без розуму ў ім закаханая”. Праўда, хлопец пачаў вельмі ахвотна са мной размаўляць. Ён падыходзіў да мяне, Ганкі, Касі і Соні на кожным перапынку і нам сапраўды добра з сабой размаўлялася. У мінулы чацвер я заўважыла, што Пятрусь сябруе з Іонашам, які заўсёды мне падабаўся. Дзякуючы Петрусь, я пазнаёмілася з Іонашам. Вечарам ён

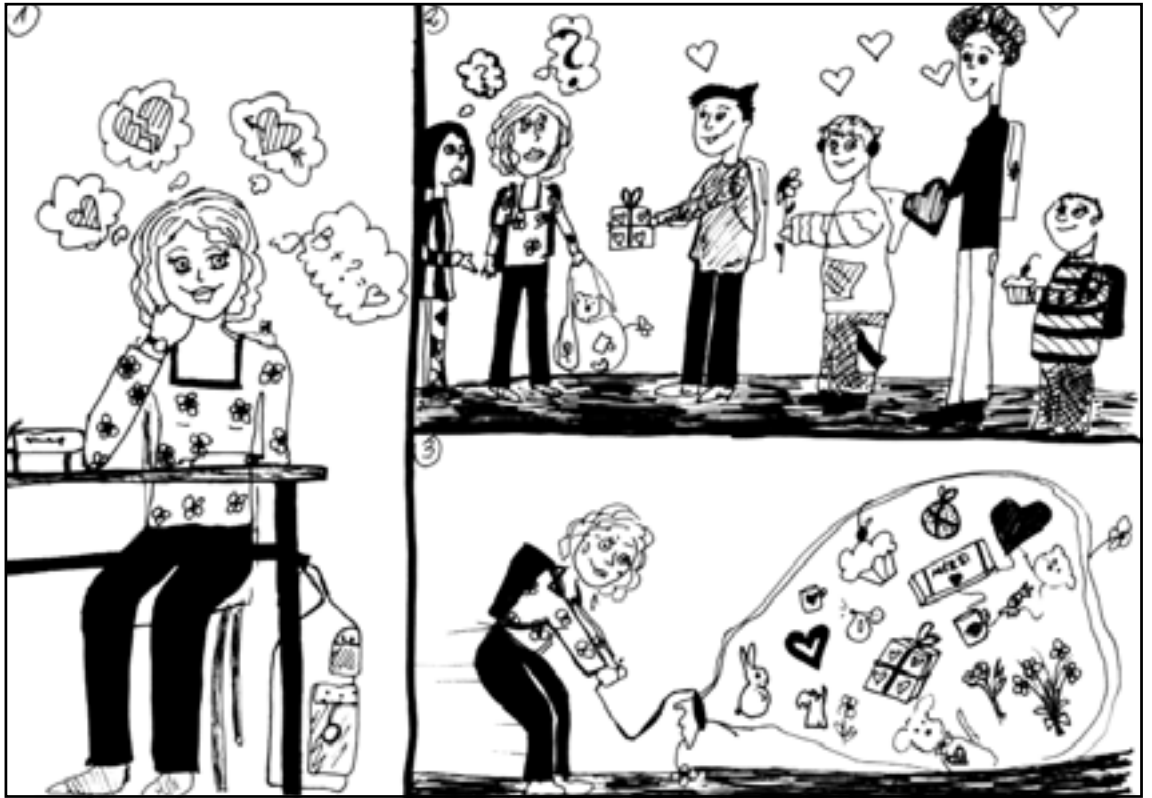
напісаў мне на „асьцы”. Я была шчаслівая. Ён пісаў, што я такая прыгожая... Калі я чытала ягоныя словы, у мяне ад радасці пачырванелі шчокі.

— Ты падмалявалася? — спытала мяне мама. — Выглядаеш быццам бурак.

— Не, у мяне баліць галава, — зманіла я.

— Дык не чыпі ля камп’ютэра як тая загычка ад пекла, — параіла мне.

Лёгка сказаць — не чыпі! Я не чыпела. Я пісала Петрусь, які не ведаў, што я адначасова размаўляю з Іонашам. Мне было смешна, бо хлопцы пісалі амаль аднолькавыя словы. А ўчора я пазнаёмілася яшчэ з трэцякласнікам Матфеем. Ён сам па-

дышоў да мяне на перапынку і пачаў сыпаць у мой бок кампліменты: што я такая вядомая ў школе! Гэтыя словы мяне вельмі ўзрадавалі. Пасля „сустрэліся” мы на „асьцы”. Таму ў гэты вечар я размаўляла адначасова з Матфеем, Іонашам і Петрусём. Праўда, я ледзь паспявала пісаць да трох асоб нараз! Хаця гэта не была найбольшая праблема. Хлопцы запрашалі мяне на рандэву: Матфей запрасіў у кіно, Іонаш — у піцэрыю, а Пятрусь — на коўзанку. Я не ведала каго выбраць, з кім сустрэцца? Я баялася, каб хлопцы не даведаліся, што я вяду любоўныя гутаркі не толькі з адной асобай.

тэкст: <natasza9922@wp.pl>
дызайн: <lolcia05@wp.pl>

Галерэя „Зоркі” (Бельск-Падляшскі)

Анна Кірылюк

Вершы Віктара Шведа

Валантурыст

Дзве сустрэліся жанчыны
І пляткараць аб мужчыне.
— Надта чалавек цікавы,
Хутка афармляе справы.

У прытулак ён сірочы
Усё багацце аддаць хоча.
— А вялікі майдан гэты?
— Дык шасцёра ўласных дзетак.

Спяваем ідучы дахаты

Запыталіся Рыгора
— Што робіце на пробах хору?
— Граем у карты і п’ем піва,
Кожны харыст у нас шчаслівы.

— Ну а спяваць калі вы ў змозе?
— Заўжды спяваем па дарозе.
Спяваем песень мы багата,
Калі вяртаемся дахаты.

Польска-беларуская крыжаванка № 52

Grab				Żagiel		Parobek
						Bogacz
Krasnal			Para			
Nos			Piolum			
			Usta			
			Próg			
But		Bór				
Gust		Broda				
						Ród
	Goląb					Wieloryb
	Rasowy koń					Ty
	Twarz		Góra	Wieloryb		
					Ty	

Сярэдняя ацэнка на пасведчанні: 5,40.

Твая мянушка: Пакуль яшчэ не маю.

У жыцці хачу стаць, чаму: Дакладна не ведаю, можа настаўніцай, таму што люблю вучыць сваіх сяброў, калі чаго не разумеюць, або стану ветэрынарам, бо люблю жывёл і хачу дапамагаць ім у хваробе.

У сяброў цаню: Шчырасць, праўдзівасць, памяркоўнасць, сумленнасць і сяброўства.

Не люблю: Называць сяброў і сябровак па мянушках, глядзець як адзін над другім высмейваецца, не люблю ілгуноў.

Па-беларуску размаўляю: З бабуляй, мамай, цёцямі, дзядзькамі, сястрой і настаўніцай на ўроках беларускай мовы.

Мой любімы гурт: „Vergin”, „Blu Safe”, „Зорка”, „Прымакі”.

Каля свайго дома пасаджу: Многа дрэў — найбольш дубоў, бяроз, клёнаў, ліп, а таксама многа каляровых кветак. Я вельмі люблю прыроду.

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы (з наклееным кантрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку н-р 48: Збан, яр, соя, карта, від, мара, вестка, ар, навіна, дадатак, ар, хата. Палена, расада, твар, аса, кіт, но, манах, ява, Ака, Іра, дарога.

Узнагароды, запісныя кніжкі, выйгралі: **Кася Саковіч, Юстына Анішчук, Кася Капытка** з Чыжоў, **Лукаш Сцепанюк** з Гайнаўкі, **Юліта Кананюк, Чарак Ляшчынскі** з Нарвы, **Аня Кірылюк, Сільвія Федарук, Сільвія Чыжкоўская, Матэвуш Аніськевіч, Ева Галёнка, Караліна Навіцкая, Пятрусь Казлоўскі, Адрыян Анішчук, Раксана Казлоўская** з Бельска-Падляскага. **Віншуйце!**

Багатае Новае Корніна

Выйгралі тыя жыхары Новага Корніна, якія ў 1915 годзе не паехалі ў бежанства. Маглі яны спакойна гаспадарыць і наглядаць за пакінутымі забудовамі суседзяў. Немцы, якіх яны апасаліся, паводзілі сябе даволі спакойна і разважна. Пасля вяртання бежанцаў, жыццё ў вялікім і шматлюдным сяле станавілася штораз больш складаным.

— Наша сям'я не падалася ў бежанства і ў пушчы перачакала наступленне нямецкай арміі. Калі фронт перайшоў, вярнуліся мы дамоў, — кажа Рыгор Гацута. — Пазней нашы бацькі ўспаміналі, што бацьчы як палякі забіралі зброю немцам і выганялі іх ад нас.

Шукалі лепшага жыцця

Пасля вяртання бежанцаў трэба было падпарадкавацца польскім уладам, што здзіўляла вясковаў людзей выхаваных пры расійскіх чыноўнікаў. Жыхары Новага Корніна перад І сусветнай вайной здабывалі адукацыю ў Новым Беразове і наогул умелі пісаць і чытаць на рускай мове. Вярнуўшыся дамоў мусілі знаёміцца з невядомай ім польскай літаратурнай мовай. Цяжка было гаспадарыць на вузкіх палосках поля і жыць па некалькі сем'яў на адным панадворку і таму 5 малодшых сем'яў эмігравала ў пошуках лепшага жыцця ў Злучаныя Штаты Амерыкі.

— У тых, што выехалі за акіян, было мала зямлі або не было яе ўвогуле. Прадавалі яны сваю маёмасць, куплялі білеты і плылі з надзеяй на лепшае жыццё. Далі ім у Амерыцы многа зямлі, але трэба было яе прыставаць да сельскагаспадарчай прадукцыі. Мужчыны секлі лес і выпягвалі карэнне, што патрабавала многа намаганняў і добрага здароўя, — расказвае Рыгор Гацута на падставе карэспандэнцыі ад амерыканскіх сваякоў. Пасля некаторыя эмігранты з Новага Корніна, Новага Беразова, ці іншых вёсак прымыкалі ў ЗША да арганізацый з камуністычным ухілам або нават станавіліся іх членамі. За гэта выдваралі іх з Амерыкі ў Савецкі Саюз або Польшчу. Толькі пазней умовы жыцця ў Амерыцы палепшыліся і эмігранты сталі нават фінансава ўспамагаць сваіх суродзічаў на бацькаўшчыне.

— У нас расказвалі, што ў ЗША дазволілі астацца тым нашым выхадцам, якія перад сваім домам вывесілі амерыканскі сцяг. Калі нехта вешаў перад хатай расійскі сцяг (хутчэй за ўсё савецкі — А. М.), тых адсылалі ў Расію або назад да нас, — тлумачыць Рыгор Гацута.

Большасць людзей выбралася на хутары

Ліквідацыя пераспалосіцы праводзілася ў Новым Корніне ў 1936 годзе. Людзі верылі, што гаспадаруючы на аб'яднанай зямлі атрымаюць лепшы ўраджай. Баяліся тыя, што рашыліся выбрацца за вёску. Там чакала іх многа работы, бо пры колішняй тэхніцы перавоз дамоў і гаспадарчых будынкаў быў даволі складаны і патрабаваў дапамогі сваякоў і суседзяў. Найчасцей перасяляліся на новае месца сем'і з вузкіх панадворкаў. Пасля цяжкіх будаўнічых работ, якія распачаліся яшчэ ў канцы 1936 года і доўжыліся гадамі за-

Рыгор Гацута

лежна ад фінансавых і арганізацыйных магчымасцей, жыхароў новых хутароў чакала радасць ад вялікай прасторы.

— Мы хлёў перавезлі яшчэ ў 1936 годзе, а хату пабудавалі ўжо ў 1937 годзе. Наша зямля была добрай якасці, але цяжка было яе абрабляць, бо на сонцы яе паверхня цэментавалася, — кажа Рыгор Гацута.

На новым месцы людзі маглі прыгароджваць на панадворкі вялікія тэрыторыі, засноўваць сады з яблынямі, грушамі, ці слівамі. Абмежаваннем быў матэрыял на платы, які трэба было прывозіць ажно з Белаўскай пушчы. У Новым Корніне не было трыдцы садзіць лес на якасных землях і таму зімой мужчыны працавалі ў лесе пры загатоўцы дроў і менш якаснага будаўнічага матэрыялу. Матэрыял для будовы дамоў каштаваў дорага і таму жыхары Корніна ў час хутка рэалізаваных на сваіх палях інвестыцый разбудовалі свае хаты, карыстаючыся бявеннем з клунаў або хлёўчыкаў, купленых у суседніх сёлах.

— Выйдзеш па-за панадворак, глянеш, а вакол твая зямля, — успаміналі старэйшыя людзі, якім вельмі надаела гаспадаранне на вузкіх палосках.

— Толькі звыш сарака гаспадароў асталося жыць у сяле. Калі пазней я будаваў сваю хату, аддзяліўшыся ад бацькі, прыдзялілі мне нумар 144 і гэта пацвярджае, што многа больш людзей рашылася перабрацца на сваё поле, — мяркуе Рыгор Гацута.

Недаразуменні ўзніклі, калі гаспадары атрымлівалі зямлю горшай

якасці чым у суседзяў, але ў міжваенны перыяд людзям з Новага Корніна не прыходзіла ў галаву, каб дамагацца праваў у судах. Проста панаракалі крыху і мірыліся з новымі ўмовамі гаспадарання.

— Нашы лугі знаходзіліся ажно каля Рыбакоў, распаложаных побач ракі Нарвы. Наш бацька прадаў там луг, але іншыя сем'і яшчэ доўга там гаспадарылі, — успамінае спадар Рыгор.

Развіццё сяла спыніла вайна

Некаторыя гаспадары, якія жылі па-за сялом, марылі, каб павялічыць гадоўлю авечак, ці быдла, але не паспелі рэалізаваць сваёй задумы. Другая сусветная вайна прытармазіла інвестыцыйныя планы і мары. Трэба было працаваць на саветаў і немцаў, а пасля сваю энергію накіроўваць на прадукцыю харчавання на патрэбы сацыялістычнай дзяржавы.

— За саветаў у мароз, нават калі перавышаў ён сорок градусаў, трэба было ехаць на працу ў Белаўскаю пушчу, бо савецкія чыноўнікі бегалі і стукалі ў вокны ды выклікалі людзей, — гаворыць спадар Рыгор. Памятае ён будову аэрадрома паміж Новым Корнінам і Койламі.

— Нават кукурузнікі там прыязмляліся, што ў дзяцей і моладзі выклікала вялікае зацікаўленне, — успамінае Рыгор Гацута.

У час нямецкай акупацыі мусіў ён, так як іншыя жыхары сяла, ахоўваць чыгуначныя пуці ад партызан. Страх быў тады і перад партызанамі, і перад фашыстамі. Хаця спачатку ўсё прадвясчала цяжкія баі за вызваленне Корніна, савецкае войска вызваліла сяло без знішчэння.

Пасля вайны ў Новым Корніне было многа моладзі, якая любіла сустракацца і сляваць

— Калі немцы адступіліся ў напрамку Асоўкі, рускія салдаты сталі акупаваць перад нашым сялом, апасаючыся атакі нямецкага войска. Раскапалі яны нашу канюшыну на метр глыбіні. На нашым полі савецкія салдаты закапалі таксама артылерыю, — кажа спадар Рыгор. — Раніцай наступнага дня аказалася, што немцы адступаюць у напрамку Бельска і саветы пайшлі за імі. Пасля мы мусілі доўга нівеліраваць ямкі і равы, што пакінулі вайскоўцы. Аднак мы радаваліся, што асталіся ў жывых і што ўцалела сяло.

— Немцы апасаліся, каб не папаці ў акружэнне і таму так уцякалі перад саветамі, — дабаўляе Міхал Шварц. — Толькі ад кулі згарэла адна клуня.

Гаспадарылі, як умелі

У Савецкі Саюз выехала з Новага Корніна 6 сем'яў. Іх зямля перайшла на дзяржаўную ўласнасць, пазней частку гэтага поля атрымалі іх сямейнікі. Апошнюю зямлю і гаспадарылі на ёй. Пазней яна хутчэй за ўсё трапіла ў калгас, які быў заснаваны ў пяцідзясятых гадах.

— Мае бацькі не ўступілі у калгас і ўвесь час гаспадарылі на сваім полі, — гаворыць Рыгор Гацута.

Сям'я Шварцаў засталася жыць у вёсцы і іх якаснае поле, распаложанае побач сяла, уключылі ў саветаў калгаса.

— Далі нам узамен намнога горшую зямлю, раскінутую ў некалькіх кавалках. Адзін кусок поля мы ўвогуле не абраблялі, бо там было балота. Вярнулі нам наша поле толькі пры Гамуліцы, пасля ліквідацыі калгаса, — успамінае Міхал Шварц.

— У калгасе сабралася некалькі сем'яў, але не паспелі яны збудаваць абору. Калгаснікі коней і кароў гадавалі дома, а збожжа трымалі ў стагах. Пасля малацьбы зерне прадавалі, але здаралася што і кралі. Цяжка было калгаснікам дамовіцца наконт дружнай работы і таму ўзніклі недаразуменні, — дабаўляе Міхал Шварц.

У пасляваенны перыяд маладыя людзі з Новага Корніна найчасцей вучобу канчалі на ўзроўні падставовай школы. Пасля сталі паступаць у прафесійныя школы і здабываць сярэдняю адукацыю.

— Я сам, хаця мог працягваць адукацыю і працаваць па-за гаспадаркай, рашыўся астацца дома. Калі ажаныўся, спачатку жыў з жончынай сям'ёй. Пасля збудаваў хлявы і дом, — кажа Рыгор Гацута. Паставіў ён таксама клуню і іншыя гаспадарчыя будынкі. У сваю майстэрню прыдбаў станок, на якім тацьчы вырабы з драўніны, займаўся таксама сталярствам.

— Для сваёй хаты выканаў я ўсю сталярку. Рабіў таксама вокны для іншых. Разам з работнікамі з нашага сяла хадзіў я на заробак, будуючы клуні і хлявы. Пасля здаралася, што крыў хаты, — гаворыць спадар Гацута, якому ў паслякалгасны перыяд прыйшлося займацца на невялікай гаспадарцы. Аднак большасць гаспадароў з Новага Корніна ўтрымлівалася тады з расліннай вытворчасці ды гадоўлі быдла і свіней.

Аляксей МАРОЗ

Гэта чалавек стварае чалавека

Размова з Маргарытай ДМІТРУК, мастачкай.

„Ніва”: — Што спрычынілася і спрычыняецца да таго, што Вы займаецеся мастацтвам?

Маргарыта Дмітрук: — Гэта складанае пытанне. Я на пачатку ліцэя мела ідэю на жыццё: я хацела стаць музыкам. Дзесьці ў другім класе выдумала сябе, што буду кампазітарам, асобай незалежнай, ствараючай музыку. Адносна рана я зарыентавалася, што ў гэтым напрамку ў мяне няма таленту. Я занялася жывапісам і тады стала рыхтавацца да ўступных экзаменаў у Акадэмію мастацтваў. Рыхтаваў мяне Лёнік Тарасэвіч. І, як цяпер аказваецца, тое, што тады нарадзілася, тая ідэя на жыццё ўва мне засталася.

— *Лявон Тарасэвіч. Кім ён з'яўляецца для Вас?*

— (смах) Лёнік... Лёнік быў і ёсць для мяне аўтарытэтам. Гэтая асоба, якая заўжды задзіўляе, усё развіваецца, паслядоўна ідзе сваёй дарогай. Дзякуючы Госпаду, што я сустрэла на сваёй дарозе такую асобу, такую індывідуальнасць, якая мае такую сілу, энергію. Я ўсё ў пошуках аўтарытэтаў, але Лёнік быў і застаўся тым чалавекам, з якога трэба браць узор.

— *А якія аўтарытэты Вы адкрылі ў апошні час?*

— Я і адчувала, што такое пытанне прагучыць!

— *Вы і самі напасіліся.*

— Ну, вось. А хай вас! Я пад вялікім уражаннем святой памяці Марка Роткі, Маркуса Ротковіца, як гэты латыш, эмігрант у Амерыку, раней называўся. Гэта мастак з пачатку ХХ стагоддзя. Геніяльна складваў колеры. Калісьці ў варшаўскай „Захэнце” я паглядзела каталог яго прац і яны мяне ашарашылі. Каталог я не змагла набыць. Я двойчы заходзіла ў „Захэнту”, каб на яго паўзірацца. Трэці раз, калі я ўжо магла яго купіць, каталога не было... Была такая тэорыя, што ў мастацтве музыка стаіць найвышэй, пасля яе паэзія, а толькі за імі жывапіс. Ён за ўсё жыццё хацеў даказаць, што выяўленчае мастацтва можа зраўняцца з музыкай. І, здаецца, гэта яму ўдалося. Яго мастацтва ў сапраўднасці нічога не выяўляла, толькі колеры былі геніяльна супастаўлены. Ягонае мастацтва валодала магутнай сілай.

— *А чым для Вас з'яўляецца колер?*

— Колер заўжды мяне ўражваў. Сам па сабе ён для мяне тэма, сама падборка колераў. Калі я ў апошні час хадзіла па хатках у скансэне ў „Сяле Буды”, дзе вісяць гэтыя ўсе ручнікі, макаткі, усё гэта мяне вельмі ўражвала, тыя цудоўныя колерныя спалучэнні, цудоўная кампазіцыя. І гэта ўсё рабілі мясцовыя людзі, якія не пакончылі ніякіх школ. Маюць яны такое эстэтычнае чутцё, мабыць, ад Бога. Гэта незвычайнае, цудоўнае, вельмі інспіруючае, хвалючае. Але, праўдзе, я не ведаю сама, чаму колер заўжды так мяне ўражваў.

— *Калі мастак спасылаецца на вопыт, уласныя перажыванні, нейкія каштоўнасці? На якія спасылаецца Вы, ствараючы?*

Фота Ганны Кандрацок

Маргарыта Дмітрук (1974 года нар.) нарадзілася ў Бельску-Падляшскім. Пачала штудзіраваць на факультэце графікі Акадэміі мастацтваў у Мінску. У другой палове дзевяностых працягвала навучанне на факультэце графікі варшаўскай АМ. Атрымала дыплом з вылучэннем у праф. Уладыслава Вінецкага. Належыць да найвыдатных польскіх мастакоў маладога пакалення. У апошні час яе працы зноў выстаўляліся ў Нацыянальным музеі беларускай гісторыі і культуры ў Мінску. Выстава была магчымай дзякуючы Польскаму інстытуту. Маргарыта Дмітрук прадставіла вядомыя ўжо м.інш. у Польшчы свае чатыры графічныя цыклы: «Тутэйшыя», «Блакитны», «Камбінат» і «Трылогію» ды тканіны (швэдры).

— Ствараць?! Гэта вельмі моцнае слова. Ствараць (смах)!..

— *Ствараць гэта больш прыгожае слова чым „займацца мастацтвам”?*

— Мне здаецца, што якраз словам займацца, *uprawiać*, я карыстаюся часцей, чым словам ствараць. Маё мастацтва вельмі звязана з жыццём, жыццё — з мастацтвам. Гэта вельмі сплечена адно з адным. Я выяўляю думкі, што плывуць з майго ўсяго вопыту, які ў сабе пераварваю, таксама і з дзяцінства. Гэта жыццё дае мне галоўную тэму...

— *Жыццё? А што гэта такое?*

— Уласны досвед, вопыт іншых, сям'я, дзяцінства. Ды прашу, каб вы гэтага не завужвалі. Гэта пастава для пошукаў новых каштоўнасцей. Я жыву і ў вялікіх гарадах і яны таксама сталі паяўляцца ў маіх працах. Не так, што ў іх адно Беласточчына і больш нічога, што я зачыняюся. Я вельмі адкрытая. Здаецца, што буду іншая хоць бы і ад нашай сустрэчы. Гэта чалавек стварае чалавека. Ды такая грунтоўка, аб якой я ўспомніла, аднак, неабходная.

— *А Бельск, Тапаркі, Грабарка, смерць бацькі — усё гэта надалей з'яўляецца нейкім імпульсам у тым, чым Вы займаецеся? Яшчэ чатыры гады Вы гэтак гаварылі.*

— Мне, чым я старэйшая, усё больш прыгадваецца. Успаміны дэталю з мінулага далучаюцца да маёй „калекцыі”. Так склалася, што мой досвед перажыты зарана, у пачатковай школе, смерць майго таты і два гады пасля траўма пазваночніка паўплывалі на тое, што я мусіла раней даспець. Тэма смерці надалей паяўляецца ў маіх працах, ёсць ува мне пастаян-

ная патрэба выказацца на гэтую тэму, хоць, мабыць, у розны спосаб. Гэта, вядома, не можа блакіраваць жыцця, не можа быць галоўнай тэмай. Аднак, калі памятаеш, дык жывеш больш інтэнсіўна, шануеш час.

— *А тыя месцы: Бельск, Грабарка, Тапаркі?..*

— ... Мінск, Варшава... Усе гэтыя месцы маюць значэнне. У маіх навішых працах паяўляюцца таксама і той Мінск, і гэтая Варшава, той Нью-Йорк і розныя іншыя гарады, у якіх я прабывала даўжэй ці карацей. Летась я намалявала такую гісторыю пад назвай „Трылогія”. Кожную з трох частак складае дваццаць кадраў. Гэта гісторыя міграцый пакаленняў. Першае пакаленне жыве ў вёсцы, іх дзеці пасяліліся ў малых мястэчках, а дзеці гэтых — ужо ў вялікіх гарадах, прытым няважна ў якіх. Там апынуліся кадры якраз з Мінска, Варшавы і Нью-Йорка. Справа больш ва ўніверсальнасці гэтай тэмы. Гэта як у адным жарце, у якім варшавякі раз'язджаюцца дахаты на святы.

— *А што для мастака такое захапляльнае ў вялікіх гарадах?*

— Яны даюць магчымасць уласнага развою. Мне патрэбныя гэтыя вялікія гарады, але і гэтыя меншыя, мястэчкі і вёскі. Мне здаецца, што я з Бельска ці з Мокрага ніколі не выязджала. У будучыні я хацела б сюды вярнуцца. Калі напачатку я вярталася пасля ўікэнду з Бельска ў вялікі горад, кожны раз мусіла да яго прывыкаць. Цяпер, напрыклад, калі я бываю ў Бельску, часта пачынаю сумаваць па вялікім горадзе, па той яго энергіі, каб штосьці дзеялася, па такім хуткім жыцці.

— *А чым для Вас сёння з'яў-*

ляецца беларушчына?

— Яна ўва мне заўжды, нават у вялікім горадзе і калі я яе нават не заўважаю. А час ад часу здзіўляюся, калі хтосьці ставіць мне такое пытанне. Я яе не аддзяляю. Была яна і ёсць. Я мела шчасце, што на маёй дарозе вельмі рана сустрэла я светлай памяці Марыльку Базылюк. Яна вучыла нас у „тройцы” ў Бельску, пасля, дарэчы, у беларускім ліцэі паказвала нам свет. Між іншым дзякуючы ёй ужо ў восьмым класе пачатковай школы, а пасля ў ліцэі мы былі свядомымі беларусамі. Мы разам знайшлі сябе. І тая беларускасць ўва мне ёсць і цяпер.

— *А ці Вы ў сваіх працах сумелі б паказаць чалавеку з заходняга берага Буга, што з'яўляецца беларускай прыкметай?*

— Гэта няпроста. Лягчэй гэта выявіць на малюнку, чым назваць. Думаю сабе, што праваслаўе з'яўляецца неадлучнай прыкметай беларушчыны. Гэтыя элементы выступаюць у маіх працах. Заўжды былі. Цяжка гэта сфармуляваць словамі, асабліва людзям з „таго” боку Буга.

— *А Вы куды накіроўваецеся, вядома, у творчым сэнсе?*

— Не ведаю. Пабачым. Не планую. Ёсць у мяне бліжэйшыя і далейшыя мары. Я хацела б, напрыклад, заняцца мультфільмам. Маю такую ідэю, каб гісторыі, рысаваныя мною, спалучыць з гукамі і рухам, дадаць да іх новыя для мяне элементы. Як будзе, не ведаю. Можна, я яшчэ негатовая, каб сесці і рысаваць 32 кадры на адну секунду. Ёсць ува мне патрэба шыцця і развою ў гэтай галіне. У жывапісе і графіцы старыя матывы развіваюцца ўва мне ў новыя.

Размаўляла Раіна СТЭФАНЧУК

http://palitex.org

Многім з нас прыйшлося ў свой час быць студэнтамі. Узгадваючы той перыяд жыцця, людзі звычайна ўсміхаюцца колішнім сваім свавольствам, непрадуманым учынкам, юнацкаму максімалізму і наіўным памкненням. Гэткая светлая памяць даўно прайшоўшым гадам. Звычайна такія ўспаміны наплываюць, калі выпадкова станеш сведкам размовы сённяшніх студэнтаў альбо, блукаючы па Інтэрнэце, трапіш на сайт кшталту „Палітэх”, які месціцца па адрасе <http://palitex.org>.

Даны сайт — віртуальнае прадстаўніцтва суполкі Задзіночання беларускіх студэнтаў (ЗБС) у Беларускім нацыянальным тэхнічным універсітэце (БНТУ). Такі факт сам па сабе ўсцешвае, бо сярод тэхнічнай інтэлігенцыі ў Беларусі знаходзіцца не так многа людзей, якія свядома далучаюцца да беларускай мовы і ўваходзяць у адрэжэнскія арганізацыі. Значыць, жывуць сярод будучых беларускіх „тэхнароў” ідэі беларускасці.

Гэткая арыгінальнасць праяўляецца і ў мастацкім аздабленні сайта. Яго асноўны колер — чорны. Не менш незвычайным падаецца і дэвіз суполкі, які месціцца ўверсе выяўлення — „Наш абавязак — вучыцца! Наша права — адпачываць!” Калі адпачываць гэта сапраўды права, то вучыцца для студэнтаў такі самы абавязак як для кожнага чалавека дыхаць. Асабіста мне цяжка ўявіць студэнта, які б не вучыўся.

Дызайн сайта „Палітэх” даволі прасты. Пад загалоўкам размешчаны нешматлікія выйсці да рубрык, старонкі, прычым далёка не кожная, умоўна падзяляюцца на дзве часткі.

Першая старонка з’яўляецца невялікай прэзентацыяй усяго ЗБС, нягледзячы на тое, што першапачаткова ідзе гаворка пра „Палітэх”. У гэтым няма нічога страшнага, бо, зра-

зумела, суполка БНТУ — неад’емная частка цэлай арганізацыі. На гэтай жа старонцы пералічваюцца мэты і задачы арганізацыі, напрыклад, у Дэкларацыі аб правах студэнтаў. Не ведаю, ці ёсць у іншых краінах падобныя „студэнцкія” дакументы, але тое, што ЗБС выпрацавала такую Дэкларацыю выклікае цікавасць як да яе артыкулаў, так і да ўласна малядзёжнага аб’яднання.

Тэкст Дэкларацыі месціцца ў асобнай аднайменнай рубрыцы. „Мы, студэнты Рэспублікі Беларусь, сутыкнуўшыся з грубымі парушэннямі сваіх правоў, стварылі Дэкларацыю правоў студэнтаў. Даная Дэкларацыя грунтуецца на Усеагульнай дэкларацыі правоў чалавека і іншых міжнародных дакументах аб правах чалавека, — кажуць актывісты Задзіночання. — (...) Кожны студэнт павінен валодаць усімі правамі, што абвешчаны гэтай Дэкларацыяй, незалежна ад формы навучання (дзённая, вячэрняя, завочная, дыстанцыйная), асновы навучання (бюджэтная, платная, кантрактная), нацыянальнага альбо сацыяльнага паходжання, маёмаснага становішча, расы, колеру скуры, гендэрнай прыналежнасці, сексуальнай арыентацыі, палітычных альбо іншых перакананняў”. У адпаведным артыкуле ўказваецца, што навучанне на беларускай мове з’яўляецца натуральным правам любога студэнта.

Менавіта аб дзейнасці „Палітэха” даволі падрабязна распавядаецца ў рубрыцы „Вакол нас”. Апошняй акцыяй, якую правялі палітэхаўцы з ЗБС, быў агляд-конкурс „Кідай паліца”. Таксама ёсць магчымасць пазнаёміцца з тымі думкамі і памкненнямі, якія выказваюць на старонках сваёй газеты сябры суполкі. Называецца яна па-юнацку арыгінальна „Ахтунг”.

Уладзімір ЛАПЦЭВІЧ

Беларусь, беларусы...

Азірнёмся і да новых перамог!

Спорт, як і ўсё жыццё, мае розныя і стракатыя праявы. Трэба толькі навучыцца атрымліваць ад яго задавальненне і пераадоўваць расчараванні. 2006 год стаўся пераважна ўдалым для беларускага спорту, хоць жорсткіх паразў таксама хапала.

Выбухам года стаўся выступ нашых лёгкаатлетаў на чэмпіянаце Еўропы ў Гётэборгу. Пацвярджэннем таму 3-е месца на кантыненте па вартасці медалёў і 5-е па колькасці. Найбольш эфектыўны перамогі атрымалі кідалік молата Іван Ціхан і лёгкаатлетка Алеся Турава, якой і блізка не было роўных у бегу на 3 км з перашкодамі. Чэмпіёнкамі таксама сталі штурхальніца ядра Надзея Астапчук і Рыта Турава ў спартовай хадзе.

Найбольш класным спартоўцам, які адзіны з беларусаў заваяваў алімпійскі медаль, назавем Дзмітрыя Дашчынскага. Да сваёй бронзы Нагана ён дадаў срэбра Турына, а крыху пазней заваяваў Крыштальны глобус пераможцы Кубка свету.

Тытулам **прымадонна года** можна ўганараваць дзвюх чэмпіёнак. Найперш „вечную” Кацярыну Карстан, найбольш каранаваную з усіх беларускіх спартоўцаў за час суверэнітэту. Спадарыня Кацярына, яна ж фрау Карстан, настолькі прызвычалі да сваіх поспехаў, што, здаецца, яе серыя будзе доўжыцца бясконца. Варта згаданага наймення і Наталля Цылінская, якая працягвае радаваць прыхільнікаў новымі перамогамі на велатрэку. Пасля чарговага першынства свету на яе рахунку ўжо 8 чэмпіёнскіх тытулаў.

Надзея на будучыню можна лічыць выступы айчынных юных тэнісістак Вікторыі Азаранкі і Ксеніі Мілеўскай. Падобна на тое, што праз пару год Беларусь можа займець вельмі моцную жаночую дружыну, чаго не было ніколі. А вось выдатны тандэм Максім Мірны — Уладзімір Ваўчкоў, за плячыма

якіх пакуль не праглядаецца новых талентаў, здолеў зноў выбіцца ў васьмёрку мацнейшых у Кубку Дэвіса.

Узлётам і падзеннем быў адзначаны год для мацнейшага беларускага баксёра Сяргея Ляховіча. Белы Воўк упэўнена здабыў чэмпіёнскі пас у суперцяжкай вагавай катэгорыі па версіі WBO, але вельмі хутка яго і страціў.

Звычайным **расчараваннем года** сталі выступы беларускіх футбалістаў — як нацыянальнай дружыны ў адборавым турніры, так і айчынных клубаў у еўракубках. Адзіная прыемнасць — чэмпіянат краіны прайшоў весела і завяршыўся сумленнай канцоўкай. У адрозненне ад футбола, для хакея год выдаўся вельмі ўдалым. Беларусь заняла высокае 6-е месца на першынстве свету. А на клубным роўні чэмпіён Беларусі „Юнацтва” выйшла ў паўфінал Кантынентальнага кубка.

Заняпадам года можна ўпэўнена назваць стан рэчаў у айчынным біятлоне, якому спадарожнічаў серыял скандалаў і недарэчнасцей. Яшчэ зусім нядаўна беларусы, прэтэндэнты на высокія месцы, за адзін сезон ператварыліся ў безнадзейных аўтсайдаў. А можа проста патрэбен час пасля масавага зыходу ветэранаў?

Што датычыць водных відаў, то вельмі добра правялі сезон плыўчыхі і весляры. Перыядычна на розных турнірах бралі медалі стралкі, былі ў прызёрах гімнасты і барцы, зрэдчас штангісты і пяціборцы.

Сярод дружын у гульніх відах найбольш сур’ёзных дасягненняў дамагліся жанчыны. Баскетбалісткі ўпершыню выйшлі ў фінальную частку чэмпіянату Еўропы, гандбалісткі пераадоўлі кваліфікацыйны раунд. А найвышэй „падскочылі” настольныя тэнісісткі, якія досыць сенсацыйна сталі бронзавымі прызёркамі камандавага чэмпіянату Свету.

Уладзімір ХІЛЬМАНОВІЧ

Фота Міры Лукшы

Юстына ГРЫЦЮК

Пчаліны кароль

Памяць — сябар успамінай,
Чорна-белымі фарбамі малюе
Пейзажы —
Радасці хвілінай.

Мой сябар не згіне,
Не памрэ, не адступіць,
Дзеда ўспомніць,
Сэрца ўзрушыць.

Ягонья вочы,
Сіняе мора дабратаы,
Што ўсё блішчыць
У маёй душы.

Яго цёплыя рукі
І голас яшчэ гучыць у вушах
— „так рана ўстала мая ўнучка?”
Яго ўсмешку бачу штодня.

І пчолы рояць песню
Пра дзеда майго,
Ён не кідаў іх ні дня —
Пчаліны кароль...

Вочы мамы

Вочы яе
Глядзяць на мяне
Блакітам неба,
Перапоўнены
Морам любові,
Акіянам дабрыві
Па самыя берагі.

Вочы яе
Ўсміхаюцца да мяне
Цудоўным васількоў полем,
Дзе спадае часам зара —
Гэта шчасця поўня,
Часам дажджу кропля —
Гэта дарагая сляза.

Вочы — скажуць больш
Чым слоў мільённы,
Люблю Цябе...
Мама...

Сцены

Сцены пакоя майго
Зялёная надзея
Затопленая
У лугі пакінутыя
У лісты раскіданыя
Як дарогі.

Тут тужлівая цішыня
Гуляе крычыць
У вочы мае глядзіць.

Можа перамалюю
Сцены мае
Жоўтай фарбай
Як сонцам у сне...

Плед

Абвіць сябе
Пледам,
вытканым
ніткай здароўя,
стужкай радасці,
валокнамі шчасця...
Хачу.

Хаця праз хвіліну
пачуць яго цеплыню...

* * *

Я ў моры сумненняў,
Ў пустыні пытанняў,
Гляджу на краявід жыцця.
З кустоў радасці
Кветкі кахання
Зрываю штодня.

Па лугах болю
Па лясках жалю,
Гудзе нібы звон.
Я ў моры пачуццяў,
Ў акіяне цягнення,
Маю надзею на радасць дзён.

* * *

Вера сілай маёй
У жыцця дабрывіню,
У чалавека,
У перамогу пачуцця над злом.

Забяры туды мяне
Дзе сонца асляпляе зло,
Дзе кахаць значыць жыць
І шчасце — не ў турме.

Забяры туды мяне
Дзе спадзявацца значыць быць,
Дзе плёны радасці цвітуць
І праўда ніколі не памрэ.

Месца такое,
Веру.
Ёсць...

Рэпчыцкі аповед

Вёска Рэпчычы Кляшчэлеўскай гміны налічвае ўсяго дваццаць чатыры забудовы. Некалькі будынкаў пустуе. Жыхароў можна палічыць на пальцах. Зямля тут не найлепшай якасці. Апрача агародаў над рэчкаю Нурэц, астатнія палеткі пясчаныя, жвірком пакрытыя. Гравію тут хоць адбаўляй. Адсюль бралі яго на пабудову чыгуначнага насыпу, калі пракладлі пуць на лініі Брэст — Беласток пры канцы 1890-х гадоў, затым на пабудову пуці на лініі Чаромха — Гайнаўка — Свіслач у пачатку 1907 года. Жвір на пабудову пуці вазілі фурманкамі. Месца здабывання гравію называюць кар'ерам. Вось што раскажаў мне 75-гадовы жыхар Рэпчычаў Аляксей Маркевіч.

— За вёскаю знаходзяцца тры кар'еры. Кар'ер з боку Кляшчэлеў называецца „Вітувскі”, а з боку Кузавы — „Стары”. Паміж імі знаходзіцца „Сярэдні” кар'ер. Са старога кар'ера бралі жвір пад вузкакалейку ў напрамку Чаромхі, па якой вазілі ваганеткамі жвір на пабудову віядука за Кузавай. Такая ж ветка была пракладзена з вітаўскага кар'ера да кляшчэлеўскай станцыі, дзе курсіраваў адмысловы поезд з невя-

лічкімі дзесяцітоннымі вагончыкамі. Тут гравій перагружалі на вагоны і адпраўлялі ў Ляўкі, дзе пракладалі адгалаванне веткі ў Бела-вежу. Перад Кляшчэлямі знаходзіўся абаротны круг для паварочвання паравозаў.

Аповед папаўняе 81-гадовая Анна Янушык, ураджэнка Кузавы, якая ў Рэпчычах пражывае замужам больш за пяцьдзсят пяць гадоў.

— Першыя рэпчыцкія забудовы знаходзіліся паміж белскім пуцём і рэчкаю, — пачынае бабулька Нюра. — З процілеглага боку раскінуліся дрыгва ды крыніцы. Рэчка працякала касякамі, а на залівах працявалі млыны, а было іх некалькі. Побач дарогі, якая паварочвае на станцыю ў Кляшчэлях, знаходзілася карчма з піваварняй. Па сённяшні дзень гэтай ўрочышча называюць „Броварышчам”.

Хведар Ліпінскі, 81-гадовы ўраджэнец Рэпчычаў дабаўляе:

— За мосцікам з боку Кузавы была шматводная плаціна і там быў наш млын. Другі млын працаваў непадалёк веткі з вітаўскага кар'ера на станцыю ў Кляшчэлі. Уладальнікам млына быў жыхар Дабрывады. Дабрывадскі млын зга-

раў у пажары, а наш працаваў надалей. Паколькі за плаціной збіралася шмат вады, дык тое месца назвалі „Озэрэчком”. Па сённяшні дзень за ўрочышчам захавалася назва „За озерам”. З ходам часу крыніцы заніклі і пазарасталі буйнай травой. Дамы людзі пабудавалі на другім баку рэчкі.

З гісторыяй рэпчыцкіх кар'ераў звязаны два іншыя апаведы.

— Пры старой Польшчы, — сказала бабулька Нюра, — двух мужыкоў з вёскі Чаромхі пайшло ў кар'ер за ракітай. Там дайшло да спрэчкі паміж мужыкамі і мацнейшы кампаньёну нажом парэзаў шыю. Забойца ахвяру моцна мучыў, паколькі рэзаць пачаў ззаду. Бацькі замардаванага былі ў шоку. „Каб забойца папаўся ў гэты час у іхнія рукі, — гаварыў на судзе паліцэйскі, — дык самасуд над ім учынілі б”. А пасля вайны ў сярэднім кар'еры дайшло да іншай трагедыі, — працягвала бабулька. — Федзя з Тафілаўцаў дзяўчыну зарэзаў. Оля жыла ў Дабрывадзе. Прыгажуня пазнаёмілася з Федзем, калі той у Рэпчычах займаўся будовай. Маладыя вечарамі супольна гулялі. Дзяўчына ва ўсім давярала нарочнаму і неўзабаве зацяжарыла. Калі яна заявіла аб гэтым каханаму, тады злыдзень зманіў яе да сябе, быццам абмеркаваў справу шлюбу, і ў кар'еры забіў. Справа выявілася вясною наступнага года, калі цела нябошчыцы знайшлі ў ямцы прыкрытай галінамі. Федзьга засудзілі на 25 гадоў турмы. Аб гэтым здарэнні ў наваколлі песню спявалі...

Пра мінулае ў Рэпчычах мала хто ўспамінае. Жыццё ідзе сваім ходам. Вёсачка пачынае разбудовацца, паколькі жыхары разлічваюць на прыток турыстаў, якіх мае прыцягнуць вадасховішча. Варта прыпомніць, што апрача прывабнасці прыроды турыстаў чакае гасціннасць жыхароў вёскі.

Тэкст і фота
Уладзіміра СІДАРУКА

Пошукі родавых вытокаў

Недзе леткам мінаючага года пазваніла мне Антаніна Троц-Сасна, матушка з Рыбалаў. Прыгадала яна сваю маладосць, калі яна выходзіла замуж за айца Рыгора Сасну; тады маёй жонцы Ані было ўсяго восем гадоў. Антаніна Троц была блізкай суседкай маёй жонкі і да таго ж сваячкай з роду Троцаў. Матушка пахваліла мяне і падзякавала за мае вершы і цікавыя допісы ў „Ніву”, якія яна пастаянна чытае; прыемна пачуць такія словы.

Мая Аня памятае спадарыню Антаніну прыгожай і статнай дзяўчынай. Матушка ўжо сёння на пенсіі і хоча ўсебакова пазнаць карані свайго роду, Троцаў з Рудутаў; за дапамогай у гэтай справе яна да мяне і звярнулася. А я ў гэтым пытанні амаль бяздарны, бо мой пакойны ўжо дзесяць Марк пра свой род га-

варыў неахвотна. Ведаю, што ягонная маці паходзіла з расійскай глыбіні і да канца жыцця гаварыла па-руску. Першы яе муж, па прозвішчы Кузёнка, быў з нашых старон; з ім яна мела двух сыноў. Калі аўдавала, выйшла другі раз замуж за Рыгора Троца з Рудутаў, якому нарадзіла яшчэ траіх здаровых і прыгожых сыноў, у тым ліку і майго дзеця Марка.

Мой дзець прайшоў бурнае жыццё: жах апошняй вайны, няволю ў фінскім лагерах, пасля кароткае, але спакойнае прабыванне ў фінскай сям'і. Далей была бальшавіцкая Расія і доўгія шэсць гадоў у калгасе і шахтах; пасля вяртання з апошніх дамоў нават родны бацька Рыгор яго не пазнаў. Пра гэта магла б быць цэлая кніга. Але хто яе напіша, калі я сам пра сваю

сям'ю Панфілюкоў вельмі мала ведаю, а час даведацца ўжо прамінуў.

Спадарыня Антаніна Троц-Сасна мела брата Лёніка, які быў у прымах у вёсцы Сакі, што недалёка Тапаркоў; я часта з ім сустракаўся калі быў лістанюшам. Быў гэты парадчны чалавек і добры гаспадар; на жаль, няма яго ўжо ў жывых. Ёсць яшчэ і другі брат матушкі Антаніны, наймалодшы, Ян Троц. Ён служыць бацюшкам і калі нядаўна выступаў з прапаведдзю па тэлебачанні, мая Аня вельмі ўзрадавалася:

— Столькі гадоў не бачыла я яго! Падобны ён да брата Лёніка і сястры Тоні.

Я спадзяюся, што спадарыня Антаніна Троц-Сасна даб'ецца свайго і ўстанавіць генеалагічнае дрэва роду Троцаў з багатымі каранямі.

Мікалай ПАНФІЛЮК

Капітал, Еўрасаюз, глабалізацыя

Разбухаўся думкамі Васіль Сакоўскі ў сваіх фельетонах на розныя тэмы. „Што нас чакае?” — пытае фельетаніст у „Ніве” ад 19 лістапада гэтага года і як здатны інтэлектуал, амаль Маркс ХХІ стагоддзя, дае рашучы адказ на пастаўленае пытанне. А чакае нас, простых грамадзян, толькі бяда. Але ёсць тоненькі пласт грамадства, які не наракае, толькі хваліць капіталістычную рэчаіснасць. Чаму? Бо, „па ўсім відаць, што і капіталісты, як старыя — капіталістычныя, так і новыя — сацыялістычнай гадоўлі і капіталізм, маюцца добра”, — піша ніўскі публіцыст. І далей: „Мільянеры становяцца мільярдэрамі, менш маёмныя капіталісты арганізуюцца ў магутныя карпарацыі — і таксама някепска ім”. І не вядома ці зайздрасць падказвае яму так пісаць, ці можа клопат. Па-мойму, хутчэй клопат, бо Васіль Сакоўскі баіцца, што не толькі планета, але і космас прайдзе ў рукі капіталу. Выглядае быццам капітал меў рукі, сваю натуру, да таго вельмі дрэнную, бо „капітал — як вядома — заўсёды быў першапрычынай канфліктаў, войнаў, бед і няшчасцяў, бо такая ўжо натура капіталу”.

Чым жа з'яўляецца гэты страшны, на думку В. Сакоўскага, капітал. Крышку і я яго маю. Мой капітал — гэта вопыт здабыты шматгадовай працай інфарматыка. Дазваляе ён існаваць мне і маёй сям'і. Ці ж мне адмовіцца ад яго д'ябальскай прыроды, а самому ісці пад мост? А хто тады заплаціць за мяне за кватэру, калі не буду зарабляць. У майго сябра капіталам з'яўляюцца ягоны вялікія матэматычныя здольнасці, у каго іншага — прыродны музычны або мастацкі талент. І так можна ў бясконцасць пералічваць людскія капіталы, не абмяноўчы ўмеласці размножваць грошы. Калі гэта адбываецца ў адпаведнасці з законам, то чаму не. Праблема не ў тым, што нехта багацее, але ў тым як выкарыстоўваецца тое багацце.

Васіль Сакоўскі на канец піша, што „на абочыне жыцця астаецца немалая частка нашага грамадства і не надта турбуе гэта нашы ўлады”. Турбуе, ці не турбуе — так напэўна невядома. Прынамсі ў дэклацыях відаць іх турботу. Па-мойму, турбавацца павінен кожны сам па сабе, індывідуальна. А ўлада павіна ствараць умовы для жыцця і не перашкаджаць.

Дапусцім, што Сакоўскі мае рацыю і што фактычна ва ўсякім няшчасці вінаваты той міфічны капітал, Еўрасаюз, глабалізацыя. А калі так, то адзіным выхадам ёсць не рэфармаванне, толькі рэвалюцыя. Найлепш капітал адабраць у капіталістаў і справядліва падзяліць сярод тых, хто на абочыне. А д'ябальскіх капіталістаў, каб зноў не пабагацелі, пад сценку, у найгоршым выпадку.

Што мае думаць малады чалавек, калі будзе адукавацца толькі на фельетонах Васіля Сакоўскага? Проста дойдзе да вываду, што навука, праца гэта дарэмны труд, бо і так аб усім вырашаюць капітал, Еўрасаюз і глабалізацыя.

Міхась КУПТЭЛ

Ніва
ТЫДНІК БЕЛАРУСАЎ У ПОЛЬШЫ

PL ISSN 0546-1960
NR INDEKSU 366714

Выдавец: Праграмная рада тыдніўкі „Ніва”.

Старшыня: Яўген Вапа.

Адрас рэдакцыі: 15-959 Białystok 2,
ul. Zamenhofska 27, skr. poczt. 149.

Тэл./факс: (+48 85) 743 50 22.

Internet: <http://niva.iig.pl/>

E-mail: redakcja@niva.iig.pl

Zrealizowano przy udziale wsparcia finansowego
Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Галоўны рэдактар: Яўген Вапа.

Намеснік гал. рэдактара: Віталь Луба.

Тэхнічны рэдактар: Адам Паўлоўскі.

Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярубская.

Публіцысты: Міхась Андрасюк, Мікола Ваўранюк, Аляксандр Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярубская, Ілона Карпюк, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Мацей Халадоўскі, Віктар Сазонаў, Уладзімір Хільмановіч.

Канцэлярыя: Галіна Рамашка.

Камп'ютэрны набор і карэктурка:

Яўгенія Палоцкая.

Друкерня: „Orthdruk”, Białystok.

Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzeżenie sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstów nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

Prenumerata: 1. Termin wplat na prenumeratę na II kwartał 2007 r. upływa 5 marca 2007 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe na terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch”

na terenie całego kraju.

2. Cena prenumeraty na II kwartał 2007 r. wynosi 26,00 zł.

3. Cena kwartalnej prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 120,00; pocztą lotniczą Europa — 133,00; Ameryka Płn., Płd., Środk., Afryka, Azja, Australia — 147,00. Wpłaty przyjmuje „RUCH” S.A., Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Jana Kazimierza 31/33, 01-248 Warszawa, Pekao S.A., IV O/Warszawa, Nr 68124010531111000004430494.

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji.

Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 3,50 zł, a kwartalnie — 45,50 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą: kraje europejskie — 5,00 (kwart. — 65,00), kraje pozaeuropejskie — 5,20 (kwart. — 67,00). Pocztą priorytetową: kraje europejskie — 6,00 (kwart. 78,00), Ameryka Płn., Afryka — 6,70 (kwart. — 87,10), Ameryka Połud. i Środk., Azja — 7,80 (kwart. — 101,40), Australia — 10,00 (kwart. — 130,00). Wpłaty: Rada Programowa Tygodnika „Nіwa”, BPH PBK SA O/Białystok 77 1060 0076 0000 4011 5001 5504.

Nakład: 2 000 egz.

Суседскія былі

ПОМСТА КАТА

Антон Козела, па мянушцы „Казёл”, якую яму далі з-за таго, што ён увесь час настойваў на тым, што яго прозвішча менавіта „Козел”, а не „Казёл”, вельмі насіла, калі хто, пахіхікаўшы, абзаве яго мянушкай сугучнай з прозвішчам, змяніўшы толькі націск з першага склада на апошні. Ён нават у якасці пацвяджэння правільнасці стаўлення таго націску насіў з сабой пашпарт, каб паказаць упісаннае прозвішча. Людзей гэта вельмі цешыла. Яны, дзеля забавы, устройвалі з ім дыскусіі кшталту: «А мая бабуся сцвярджае, што ў твайго дзеда ў пашпарце „Казёл” было напісана. Таму яна за яго і замуж не пайшла. Так што правільна — „Казёл”. Гэта твой бацька прозвішча памяняў. На яшчэ горшае».

Людзі ў заходнебеларускіх вёсках любяць душу пацешыць, калі нехта нервуецца з пустога, не маючага значэння. А на Антона ўся радня наракала. «Дурань ты, — казалі, — а не казёл. З цябе таму і смяюцца, што ты злуешся. Ніхто ж табе не кажа з агідай, „казёл”. А нармальна гавораць, „казёл”. Проста, без інтанацыі. Чаго тут нервавацца». Той быў неак супакоіўся. Паразумнеў на час. Як чарговы раз Васіль Кот паддзыгнуў яго ў піўбары: — „Казёл, — кажа, — пастаў пива”, той нават аджартаваўся. „Ну, — смяецца, — я казёл. Але які. Усе козы мае. Хочаш, і твае котачкі маімі стануць?”

Тут ужо людзі з Ката смяяцца сталі, бо той не без падстаў напалохаўся. Яго жонка з Козелам на адной ферме працавала. А Антона людзі перасталі непакоіць, толькі Кот злосць затаіў, трымаў як гадзюка атруту. Усё чакаў ён моманту, каб паквітацца. А тут яшчэ адна бяда навалілася нечакана, як прыручанага неба. Суседзі хату прадалі. А купіла тую хату нейкая перасяленка з Расіі. За агародам не даглядала. Там лебяды разраслася, палын. І ўсе тыя шкодныя насенні вецер на соткі Ката разносіў, штодзённа і задарма. Той палоць стаміўся, хоць ты задушыся. Ды яшчэ суседчына каза то вішні паабгрызае, то агуркі патопча. Думаў, канца гэтаму не будзе. Але тут з'явілася нагода адпомсціць і ёй ды яшчэ і Козелу.

Добрая ідэя ў галаву стрэліла. Акурат тады, калі тая перасяленка аднекуль казу вяла дахаты. Васіль палоў свой агарод і адразу яе пазнаў. Што называецца, па голасе. Як мясцовыя людзі жывёлу з поля гоняць, то чуваць: „А каб ты здохла! Куды ў чужы падворак лезеш! Каб цябе, зараза, завярнула! Хлява свайго не пазнаеш, падла!” А тая перасяленка сваёй казе сказала: „Машенька, Машенька. Не ідзі к чужым. Там грязно. Прыдзецца мыцца с мылом. Ідзі ко мне. Ідзі к сваёй мамочке”.

Васіля мала не званітавала ад таго звароту да жывёлы, але прага помсты вымусіла яго адкласці інтэнсіўнае выкідванне ежы са страўніка да доўгачаканага моманту першай жа вялікай п'янкі і накіравацца да новай суседкі.

— Жывёла ладная ў цябе, суседка. Віншую.

— Да, козачка, — адказала тая замест „дзякуй”.

— Гэта добра, — памахаў галавой Кот. — Толькі цяжка табе прыйдзецца. Бо тваю казу даўно да казла не вадзілі. Хутка пачне ша-

лець. Жывёлы — яны ж як людзі. Не хлебам адным жывуць.

— А где ж таво казла взяць? — занепакоілася суседка.

— Не пераймайся, — узрадаваўся Васіль, што ўсё ідзе як задумаў. — Ведаю я тут аднаго. Добры казёл. Найлепшы на працягу ўсёй шашы Ашмяны — Мінск. А козаў як любіць. Толькі падвозь. Не казёл, а аўтамат. Трэцяя хата злева з канца вуліцы. Толькі хутчэй казу туды цягні.

Жанчына, якая ў гэтай вёсцы яшчэ ні людзей, ні іх прозвішчаў не ведала, ніякага падвоху не западозрыла. Узяла казу і паплялася да трэцяй хаты злева.

— Мне казёл надо, — замест „Добры дзень” прывіталася яна з Антонам Козелам.

— Не Казёл, а Козел, — пачырванеўшы ад злосці, паправіў той.

— Какая разніца. Это наверное, всюду по-разному называют. Вот у нас, в России, говорят „козёл”, — не зразумеўшы ў чым праблема ўцягнулася ў дыскусію перасяленка.

— Я магу пашпарт паказаць, каб ткнуць носам як правільна трэба гаварыць, — скрыгануў ад злосці зубамі, як жалезам па шкле, Козел.

— А ў вас што, казлам паспарта даюць? — здзівілася жанчына.

— Чаго хочаш?! — зароў Антон, у якога ўжо на вуснах з'явілася густая пена, як у ашалеўшага ад чырвонай ануцы быка.

— Казу надо пакрыць, — спалохана вылупіла вочы расіянка.

Але палохацца было ўжо позна. Козел, які ўсю размову ўспрыняў як здзек, хапіў аглоблю і толькі ў апошні момант змог перанесці цяжар удару з галавы няшчаснай напалоханай жанчыны на аналагічную частку цела беднай жывёліны. Каза адкінула капыты адразу. Нават не паспела піснуць ні „бэ”, ні „мэ”. А праз колькі гадзін на падворку Антона ўжо стаяў участковы міліцыянер і стараўся нешта зразумець з рэзкіх і глыбокіх іканняў пацярпелай. Прыйшлося Козелу заплаціць грошы за казу. Але тое не бяда для яго. Найгорш, што людзі Антона зноў цкаваць сталі. „Вось, — кажуць, — казёл пайшоў, які козаў забівае”. І не супакойваюцца. Кот пастараўся.

Віктар САЗОНАЎ

24.12 — 30.12

Баран (21.03. — 19.04.) Паверыш у сябе, адчуеш веянне ветру ў тваіх ветразях. Яшчэ маеш час, каб справіцца сёлета з усім гэтым, што табе ходзіць па галаве. Ну, што ж, цяжкавата будзе ў апошнюю хвіліну. Затое рыхтуйся да знакамітага Новага года!

Бык (20.04. — 20.05.) Энергічна наляжаш на працу. Вельмі добры час падпісваць кантракты. Гамонка з партнёрам можа стаць сусветным скандалам; лепш не вядзі таксама бізнесавых перамоў.

Блізняты (21.05. — 21.06.) Вельмі інтэнсіўныя святкаванні, затое пасля новых ідэй ў прафесійным плане. Тое, што цябе дражніць у іншых, гэта рысы, з якімі сам не можаш справіцца. Вакол цябе згчлівыя людзі.

Рак (22.06. — 22.07.) Дагаворышся з сям'ёй і найбліжэйшымі. Адкрыта пагаворыце аб важных для вас справах, будзе добры настрой, гумар, забава.

Леў (23.07. — 22.08.) Можаш пераканацца, што сябры твайго партнёра не мусяць быць тваімі сябрамі. Пспехі ў супрацьлеглага полу. У пастаянных парах Нептун можа разбудзіць старыя непаладкі. Апранайся цёпла!

Дзева (23.08. — 22.09.) Не здарыцца нічога, што магло б цябе ашарашыць. Спакой, разважліваць, упэўненасць у сваіх рацыях. Ідзеш уперад як бура!

Шалі (23.09. — 22.10.) Схочаш у пары іграць на першай скрыпцы і навязаць сваю волю. Такі спосаб давядзе толькі да сарак. Калі цябе не будучы здабываць, дык справы возьмеш у свае рукі — будзеш спакушаць, вабіць, а нават прапанаваць. „На лёдзе” не застанешся!

Скарпіён (23.10. — 21.11.) Вельмі зважай на словы, каб каго не параніць! Тое, што гаворыш, будзе мець вельмі вялікі ўплыў на іншых. Новы год можаш сустракаць за мяжой, дык збірай манаткі.

Сталец (22.11. — 21.12.) З ахвотай зарабляеш грошы (выразны фінасавы „пік”!). Ды тым больш прыдасца руціна, чым творчае ўдленне. Можаш выявіць перад раднёй свае прафесійныя планы, што можа не спадабацца бацькам.

Казярог (22.12. — 19.01.) Знакаміты настрой ужо ад 27.12. У Новы год збірайся загуляць так, як ніколі дагэтуль. Цёплая сямейная атмосфера. Добры час на падагульненне года.

Вадалей (20.01. — 18.02.) Планетоід Палада прабудзіць у табе ахвоту развіваць таленты. Будзеш таксама баявіты, без праблем выкаракаешся з найцяжэйшых сітуацый. Крыху рэфлексіўны настрой; акунешся ў духоўныя пошукі і роздумы. Здалёк абыходзь асобы хворыя грыпам.

Рыбы (19.02. — 20.03.) Будзеш яшчэ больш апякунчы, уражлівы на патрэбы іншых людзей; сімпатыя атачэння. Святкаваць і гуляць будзеш у прыязным, мілым коле сяброў. У пары схільнасць паўтараць усё тую самую схему паводзін, ад чаго толькі крок у нуду і руціну; сам выдумай штосьці цікавае для вас дваіх. Могуць больш чым заўсёды дакучаць пазваночнік і суставы.

Агата АРЛЯНСКАЯ

Адгаданка

Шыфраграма

Літары адгаданых слоў, перанесеныя згодна з іх парадкавымі нумарамі ў клеткі роспісу, складуць рашэнне — афарызм Вальтэра Ландара.

1. між Індыйскім і Ледавітым акіянамі = 56 _ 4 _ 5 _ 6 _;

2. месца, праз якое выходзяць = 13 _ 45 _ 15 _ 43 _ 3 _;

3. навука падшэфная Клію = 51 _ 12 _ 24 _ 25 _ 27 _ 26 _ 14 _ 37 _;

4. юнак, нежанаты малады чалавек = 17 _ 18 _ 19 _ 20 _ 2 _ 11 _;

5. сябра радзіміча і дрыгавіча = 33 _ 34 _ 35 _ 36 _ 32 _ 44 _;

6. горад са Сторцінгам = 16 _ 22 _ 31 _ 23 _;

7. наглядчык за працай прыгонных сялян у памешчыка = 54 _ 10 _ 9 _ 53 _ 52 _;

8. куранятка = 39 _ 41 _ 42 _ 7 _ 40 _;

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56				

9. прыток Прыпяці ад Ганцавіч = 55 _ 46 _ 47 _;

10. тонкая лёгкая сятчатая тканіна = 49 _ 48 _ 1 _ 50 _;

11. сабачка = 8 _ 28 _ 38 _ 21 _ 29 _ 30 _.

(Ш)

Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільныя рашэнні, будуць разыграныя кніжныя ўзнагароды.

Адказ на адгаданку з 46 нумара

Бераг, бязмен, вайна, душа, мыш, Ной, суша, тытан, цар, цела, час, Шанхай, юань.

Рашэнне: Галасуй на тых, што найменш абяцаюць, а будзеш найменш расчараваны.

Кніжныя ўзнагароды высылаем Валянціне Марціновіч з Краснага Сяла і Яну Міхалюку з Чыжоў.